

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

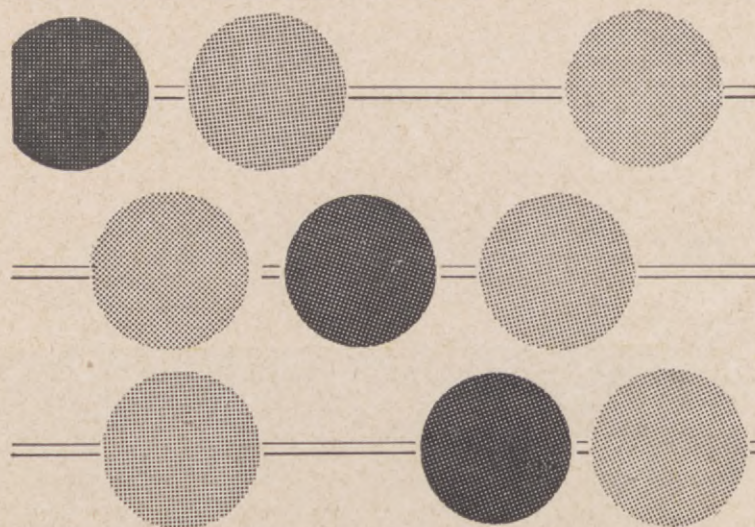
Status

nr 8

sept. 1959

pris 1 krona

var **3:dje** svensk
försäkrad i
FOLKSAM

Pfizer

PFIZER AB,
NASBYPARK • TEL. STOCKHOLM 56 00 70

Valda ombud av Sveriges folk...

Man kongressar mycket i Sveriges land, ganska naturligt för ett folk som vi med förkärlek att organisera oss; "att tillvarata våra egna intressen", brukar det ofta heta. Kongressernas antal står naturligtvis i proportion till antalet organisationer, och denna sommar har bjudit på många evenemang i olika delar av landet. Föreningsfolket är ett målmedvetet släkte, som inte sviker sina organisationer i första taget. Styrelsemandat och förtroendeuppdrag är eftertraktade. Att bli invald i förbundsstyrelsen är ofta en dröm, som varje förtroendeman och föreningsmedlem har gömd, och djupt nere i sin portfölj, bland alla papper, motioner, stadgar och protokoll. Upphöjelsen till ledamot av förbundsstyrelsen betyder ett avgörande trappsteg mot de större — riksavgörande sammanhangen — från pysslandet med smådetaljer i föreningsarbetet på en mindre plats, där ingen märker så mycket av vad man gör.

Denna åstundan till större uppgifter tillhör vad man kallar social prestige. Föreningsfolket ska inte klandras för att de vill "kravla" sig uppåt, om det går, via förtroendeuppdrag i sin lilla förening. Men sett uppifrån — från den stora organisationens topp — är nog dessa "småpysslare" i mindre format ändå absolut oumbärliga för organisationens fortbestånd. Mycket av de paroller och riktlinjer förbundsledningen skickar ut blir till fruktbart nytta ute på mindre platser, finner sin grogrund och utvecklas vidare ur trycksvärtans välmening,

som förbundsstyrelsen formulerat på bladen; i stadgar, utrop, cirkulär och facktidskrifter. Men skalldens ord; "vad stort du tänkt, vad du i kärlek vill" ... är inte enbart förbehållna organisationens högsta instans. Många goda uppslag kommer underifrån, många flera skulle kunna komma om man inte — som ofta sker — tror att allt gott måste komma från högsta instans. Föreningsfolket på mindre platser underskattar ofta sig själva. Det finns många exempel på lokala initiativ, som blivit av riksomfattande betydelse, men i största allmänhet bör nog riktlinjerna utformas centralt, naturligtvis med beaktande av lokala behov och förhållanden, om det skall bli något enhetligt i gemensamma strävanden.

Till den allmänna kongressglädjen hör att inrama evenemangen med flaggor, högtidstal av högt uppsatta personer, och mat och dryck i större mängder än normalt. Våra förfäder var ju rätt matfriska, om man får tro historikerna, och våra moderna föreningsombud, vare sig de hämtat sina trosatser hos Adam Smith, Karl Marx eller någon annan idégivare, har ännu mycket gemensamt med våra skäggiga vikingar i berörda avseende. Hur man nu bedömer föreningsfolket kan emellertid ingen undgå — om man deltar i samvaron i en kongressförsamling under några dagars tid — känslan av samvaro med människor, som tänker lite djupare över både samhällets och den enskilde individens problem och svårigheter än folk i största allmänhet. Vardagsknäpet i

föreningslivet fostrar och utvecklar människan. Kongressfolk utgör — med smärre undantag — verkliga personligheter. Det är roligt och berikande att träffas på kongress. Den som ev. retar upp sig på den yttre ramen — flaggor, tal och annan pompa — bör besinna att det finns en stark inre kärna i våra kongressförsamlingar, en het vilja till samverkan och konstruktiv handling. Utan vårt aktiva förenings- och kongressfolk — oavsett vad man nu kommit överens att verka för — skulle vår demokrati vara mycket fattig och blodlös.

Vad som här i korthet sagts om kongressande i största allmänhet är väl också tillämpligt på de partiellt arbetsföras organisationer. De behöver ge offentlighet åt sina problem. Behovet av att på något sätt fira det vardagliga knäpet i föreningar och de socialvårdande sammanhangen är väl större hos dessa grupper än hos folk i gemen. Möjligen skulle kunna invändas, att kongresser är alltför dyrbara instrument — de kostar pengar, alltför mycket pengar, och dessa människor borde inte syssla med så kostnadskrävande evenemang. Vi tror, att ett sådant resonemang inte står sig vid en närmare analys. Det är den inre kärnan — inte den yttre ramen — som är avgörande. Ett sammanträffande under samma tak, tillfällen till meningsutbyten dels i debatter i vanlig ordning, dels under friare former, på en bussfärd, kring ett bord eller under en promenad, kan utifrån sett ofta te sig ganska ofruktbart, ja, kanske allt-

för nöjesbetonat. Särskilt den senare formen — de turistbetonade inlagen i våra kongresser — ligger nära till hands att utdöma som tämligen onödiga. Vi som bevistade De Lungsjukas Riksförbunds kongress, dagarna den 7—9 aug., har ingen anledning att beklaga uppläggningsen av kongressamvaron efter modernare linjer. Viljan att arbeta vidare rubbades inte av exempelvis båtfärden till Öland och en rundvandring kring kulturella minnesmärken. Kort sagt synes årets kongress avspegla en starkare vilja än någonsin att angripa problemen efter mera konstruktiva linjer. Att generaldirektör Bertil Olsson — huvudtalaren vid årets jubileumskongress — vann den rätta förståelsen för en arbetsvård med djärvare perspektiv än hittills är ställt utom alla tvivel. Kongressens uttalande i dessa frågor på annan plats i detta nummer är en allvarligt menad manifestation, den understryker kongressdeltagarnas egen vilja att själva arbeta vidare, var och en på sin plats. Jubileumskongressen får inte uppfattas som en ytlig högtidsyra med flygande fanor och klingande spel — den var en i högsta grad konstruktiv församling av valda ombud för de människor, som drabbas av sjukdom och arbetshinder.

Sixten Hammarberg

Göteborg startar skyddad sysselsättning

Göteborgs Lungsjukas Centralförening har arbetat febrilt under de senaste månaderna för att få till stånd skyddad sysselsättning. Sammanträden har hållits med representanter för ansvariga organ, arbetsmarknadsstyrelsen, länsarbetsnämnden m. fl. varvid planläggning och anslagsfrågor diskuterats ingående. Det blir en industri för färdigberedning av trycksaker, en bransch där det lämpligen bör finnas lättare arbetsuppgifter för det klientel vi vill hjälpa, säger göteborgarna. Föreningen har själv anslagit medel ur sin kassa för att säkra erforderligt startkapital, men medel måste också till från andra håll för att säkra driften. Vid detta nummers pressläggning har man redan kommit så långt att de första maskinerna monterats upp. Första året räknar man med sysselsättning för ett 20-tal personer. Det är inte fråga om en inkomstkälla för centralföreningen, utan rörelsen syftar helt till att bli ett värdefullt tillskott i arbetsvårdens tjänst i förtroligt samarbete med läkare och myndigheter.

Docent Torsten Bruce

Social utredning om lungtuberkulos

Överläkaren vid Söderby sjukhus, docent Torsten Bruce, har fått regeringens tillåtelse att ta del av uppgifter ur av kontrollstyrelsen förda särskilda straffregistret rörande fylleri och andra brott. Docent Bruce är nämligen sedan någon tid tillbaka sysselsatt med en stor utredning över de sociala faktorernas betydelse vid uppkomsten av sjukdomen lungtuberkulos. Regeringens särskilda tillstånd är alltså att se som ett viktigt led för att underlätta detta utredningsarbete. Populärt uttryckt skulle man här kunna tala om ett "triangelproblem" eller sambandet mellan brottslighet, alkoholvanor och lungtuberkulos — sett i vetenskaplig belysning.

Ni har väl inte glömt att prenumerera på

Status ?

Status RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

● Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund
Postgironr 95 00 11

Annonspriser:

Omslagets sista sida 500:—
1/2-sida 400:— 1/2-sida 225:—
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Småannonser:

58 mm spaltbredd 65 öre mm
90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

● Från kongressen i Kalmar 6
Arbetsvården i Sverige 12
Den svenska människan 17
Bildkryss 22

OMSLAGSBILD: Flicka med kanot
Foto: Magnus Johnson, Linköping

Alkoholmissbruk och invaliditet

granskas i en artikel i *Svenska Läkartidningen* av Eric Jonsson. Det synes råda vissa missuppfattningar bland kollegerna om alkoholism som invaliditetsorsak, understryker dr Jonsson, och ger en sammanfattning för pensionsstyrelsens principer vid handläggning av sådana ärenden.

Enbart den omständigheten, att en person förtärt och förtär en myckenhet alkohol, kan naturligtvis icke utan vidare anses styrka, att invaliditet i folkpensioneringslagens mening föreligger. Erfarenheten visar ju, att många personer trots avsevärd alkoholförbrukning kunna, åtminstone till en tid, hjälpligt sköta sitt arbete och förtjäna sitt uppehälle. Invalidpension, som enligt lagen endast utgår till den som är "ur stånd att försörja sig", kan icke beviljas i sådana fall.

Ett sjukligt tillstånd av något slag — "kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte" — måste föreligga och ha påvisats för att invalidpension skall kunna utgå. Om denna grundläggande förutsättning saknas, kan en ansökan om invalidpension icke beviljas. Enbart uppgifter i läkarutlåtandet om ymnig alkoholförtäring äro således ej tillräckliga.

Experterna förefalla icke helt eniga om vad som bör menas med "alkoholism". I somliga fall kan även ett långvarigt Bacchus-dyrkande ge obetydliga somatiska symtom. I andra fall avsätter ju denna kult spår i form av en derangerad metabolism och morfologiska förändringar. I så fall föreligger en "kroppssjukdom", och om denna är tillräckligt grav, kan invaliditet i lagens mening föreligga.

Ansökningar om invalidpension eller sjukbidrag, när det gäller alkoholmissbrukare, behandlas rätt restriktivt av pensionsstyrelsen. På läkarutlåtandet i berörda fall bör läkaren — med om möjligt ännu större noggrannhet än vanligt — ange vilka objektiva symtom det är, som föranlett honom att anse den pensionssökande varaktigt oförmögen till arbete.

Livslängden stiger

konstaterar *Stockholms-Tidningen* i en ledare. För vårt lands vidkommande uppställer sig många spörsmål — medellivslängden har ökat mycket snabbt hos oss på senare decennier och intet tyder på att den

na utveckling ännu stagnerat eller nått sin kulmen.

I början av förra seklet var medellivslängden i vårt land endast ungefär 40 år men steg sedan långsamt under 1800-talet, till stor del tack vare att den skrämmande höga barndödligheten effektivt kunde bekämpas. Vid sekelskiftet hade vår medellivslängd stigit till ungefär 55 år, och nu, ett halvsekel senare, är den uppe i över 75 år för män och ännu något år mera för kvinnor, som i detta avseende är och alltid varit det starka könet.

Tidningen plockar vidare med siffrorna och understryker vikten av att de som kan och vill fortsätter i produktionen så att inte försörjningsbördan blir alltför tung för de arbetande grupperna. En grundlig inventering av de grupper, som hittills ansetts som "ej arbetsföra" är ofrånkomlig med den nuvarande be-

PRESS | eko

folkningsutvecklingen. Vi har här frågor, som forskningen och samhällsplanerarna genast måste ta i tu med:

De blir av allt större vikt ju mer livslängden ökar och de årsklasser, som hittills ansetts som "ej arbetsföra" växer, och det finns därför starka skäl att på allvar ta itu med dessa spörsmål, varvid tydligen åtskilligt av värde är att hämta från USA, som hunnit ett gott stycke på väg även på detta område.

Läkarens tystnadsplikt

diskuteras i en artikel av Bengt Lindegård i *Svenska Läkartidningen*. Artikelförfattaren erinrar om att läkarens tystnadsplikt är en etisk regel lika gammal som läkekonsten själv. I nu gällande läkarinstruktion från år 1930 heter det bl. a.:

"Ej må läkare yppa vad honom i denna hans egenskap blivit i förtroende meddelat, ej heller i oträngt mål uppebara vad han själv funnit angående sjukdom eller dess uppkomst; dock att denna läkarens plikt icke medför någon inskränkning i hans skyldighet att verkställa förrättning och avgiva utlåtande eller intyg samt därvid förfara enligt gällande författningar och instruktioner."

Efter hand som samhället ändrade struktur skiftade även sjukvården karaktär. Till en början var sjukvården angelägenhet enbart eller övervägande mellan läkare och patient, men när så småningom en sjukvårdande institution växte fram, måste läkaren för sin yrkesutövning ha assistans av andra personer. Ser vi på förhållandena i dagens svenska samhälle, kan vi konstatera att läkarna utgör en klar minoritet i det sjukvårdande arbetet: mot en läkare svarar 7—8 assistenter, om vi därvid medräknar såväl sjuksköterskor som sjukvårdsbiträden m. fl. I vårt samhälle instkränker sig emellertid den sjukvårdande verksamheten inte till vad som utträttas på sjukvårdsinrättningarna eller av de enskilda läkarna och sköterskorna i fältet. Vid sidan om den rent medicinska verksamheten försiggår ju genom en rad socialvårdande organ ett arbete på att bistå den enskilde patienten i hans sociala situation. Från såväl den sjukvårdande som den socialvårdande verksamhetens utgångspunkt är det önskvärdt med ett intimt samarbete i strävandena att bringa bättre balans mellan miljöns påfrestningar och individens resurser att bemästra dessa.

Från patientens sida kvarstår alltjämt kravet på diskretion rörande hans personliga förhållanden, och därför har utvecklingen inom sjukvården såväl som det socialvårdande arbetet aktualiserat kravet på att läkarens tystlåtenhetsplikt i tillämpliga delar skulle få en motsvarighet för de övriga personer som kommer i kontakt med patienterna. Ehuru en sådan utveckling ännu inte har kommit till stånd helt och hållet, har vi kommit ett gott stycke på väg.

Med andra ord betyder den nutida uppdelningen av det socialmedicinska arbetet på så många personer och instanser att det är mycket svårt för läkaren att följa tystnadspliktens bud i traditionell bemärkelse. Han står ofta inför kravet att utlämna vad han vet om patienten och hans förhållanden.

I slutet av sin mycket utförliga och belysande artikel trycker doktor Lindegård särskilt på några grundprinciper, som bör iakttagas. Om upplysningar lämnas, bör endast sådana, som är absolut nödvändiga i föreliggande fall delgivas. I görligaste mån bör patienten vara informerad, då det gäller konferenser med myndigheter och andra personer i hans fall.

Kalmar stad gav festlig ram åt

riksförbundets jubileumskongress

Då detta nummer når läsarna har vi inte långt kvar till de första höstlöven, men vi som var med i Kalmar minns bara en ljuvlig sol, en evigt lysande sol, vind i nordiska flaggor, en nästan slösande gästfrihet. Den gode Carl Hellström och hans medhjälpare i Kalmarbygden hade gjort allt för att då De lungsjukas riksförbund nu fyllde tjugtu år skulle det firas på ett värdigt sätt. Ingen ångrar väl att Kalmar fick uppdraget. Om man ändå skulle gå in på någon kritik, måste man förebrå arrangörerna för övertidsarbete och ambition att kombinera ihop ett alltför omväxlande program. Att pussla ihop allvarliga kongressförhandlingar med uppiggande inslag är svårt, oerhört svårt. Ingen torde ha kämpat en hårdare strid med klockan än arrangörerna med alla sina punkter; tider, som inte fick överskridas så att kongressprogrammet skulle haka upp sig. Det gick perfekt, och vi saluterar den tidsinställda vänlighet, som mötte oss, dagarna 7—9 aug. 1959.

Nordiska tuberkulosmålsmän: fr. v. Börje Nielsen, Danmark, Knut Willoch, Norge, Sigfrid Jonsson, Sverige, Tauno Laes, Finland, och Kjartan Gudnarsson, Island.

Gruppen från kongressens högtidliga öppnande på Kalmar Teater, drygt 200 personer i en fullsatt teatersalong

För att vara något vetenskaplig kan sägas, att kongressen bestod av två stora huvuddelar: först den festligare och högtidligare delen på Kalmar Teater med musik och hälsningstal. Förbundsordföranden, riksdagsman Sigfrid Jonsson, hälsningstalade och gav en sammanfattning om förbundets arbetsuppgifter, en exposé över de frågor, som stått i centrum under de sista två åren; konvalescenthemmens utbyggnad och bidragsformer, justeringar av sjukförsäkringen med utsträckning av sjukhjälpstiden från 90 till 180 dagar, stöd åt lungsjuka husmödrar och dagens största fråga — arbetsvårdens utbyggnad och effektivisering. Sedan följde hela raden av hälsningar och tal av nordiska gäster, från tuberkulosförbunden i Danmark, Norge, Finland och Island, landshövding Ivar Persson m. fl.; gå-

vor överlämnades av de nordiska grannarna. I det högtidliga inslaget ingick även några minnesord över bortgångna medlemmar, främst förbundsstyrelseledamoten Martin Persson, Hässleholm, som troget tjänat förbundets sak under många år. Så var då tid för generaldirektör Bertil Olsson från Kungl. Arbetsmarknadsstyrelsen i Stockholm att gå upp i talarstolen. Hans föredrag återfinnes på annan plats. Här bör emellertid särskilt omnämnas, att vi sällan hört en så gedigen redogörelse med ekonomiska, nationella och internationella — för att nu inte nämna humanitära och sociala aspekter på arbetsvården. Att samarbetet mellan arbetsmarknadsstyrelsen och de partiellt arbetsföras organisationer är värdefullt och önskvärt underströks kraftigt av generaldirektören.

Efter ett så laddat högtidsprogram hade arrangörerna — klokt nog — stoppat in en lustig programpunkt, en viss magister Eric Bojs som pratade och ritade smålandsgubbar på ett verkligt raffinerat sätt. Kongressens väldiga skara av över 200 personer kunde sträcka på smilbanden ordentligt ett tag. Sedan kom stadens kongresslunch på Teaterkällaren med nya tal och den mest högtidliga delen i programmet var överstökad.

Den s. k. kongressvardagen, dvs. den andra delen, ägde rum i Paviljongen i Folkets park. Generaldirektör Olssons löften om nya krafttag för att sätta fart i arbetsvårdsbygget, redan i höst, gav förhandlingarna en stark känsla av ansvar inför framtiden; val av kongresspresidium

och diverse beredningar och utskott gick i flygande fläng; man högg in på det digra motionshöftet med osedvanlig debattlust i den pressande värmen.

Att gå in på debatter och detaljfrågor låter sig inte göras på grund av detta nummers pressläggnings-svårigheter. Låt oss bara i korthet antyda den konstruktiva andan i förhandlingarna. Gång på gång fick man lyssna till ombud, som deltar i praktiskt socialvårdsarbete, vid utformningen av planer på verkstäder och skyddad sysselsättning; redovisning av samlade erfarenheter, som gör kongressprotokollet till en värdefull uppslagsbok, om man så vill använda det.

Ingen kongress åtskiljes utan att välja en styrelse och den fick följande sammansättning:

Verkställande utskott: Sigfrid Jonsson, Strömsund, förbundsordförande, Einar Hiller, Stockholm, kassör, Albert Fredin, Stockholm, sekreterare, Charles Andersson, Örebro, Alfred Lindahl, Örebro, Lennart Åkerström, Stockholm, och Tord Axelsson, Solna.

Övrig förbundsstyrelse: Alva Bengtsson, Karlshamn, Assaf Sjögren, Falkenberg, Carl Hellström, Kalmar, Albin Liljeholm, Avesta, John Gärdin, Östersund, Bengt Jarnhäll, Trelleborg, Widar Östling, Luleå, Harald Holm, Holmsund, och Henry Järevik, Göteborg.

Vid en sådan milstolpe som ett 20-årsjubileum utgör är det ganska naturligt att granska organisationsform och målsättning och titta på föräldrade stadeparagrafer. Så skedde även här. En stadge- och organisationskommitté tillsattes med uppgift att arbeta vidare i dessa frågor och inkomma med förslag till 1961 års kongress. Detta snabbprotokoll av kongressförhandlingarna har, som tidigare sagts, av pressläggnings-skäl blivit ganska summariskt. Att verksamhets- och revisionsberättelser för förbundsverksamheten behandlades förstår nog läsarna, trots att vi inte kan ägna stort utrymme åt dessa frågor, liksom de många motioner som lokalförningarna snickrat ihop, i många fall med förnuftiga synpunkter och förslag till begrundande och vägledning.

I ett nötskal . . .

De lungsjukas riksförbund har nu 140 lokalorganisationer, varav 19 centralorganisationer, 81 konvalescentföreningar och 40 patientföreningar — sammanlagt 17.437 organiserade medlemmar.

Senast tillgängliga tbc-statistik visar 53.260 personer med lungtuberkulos kvarstående i centraldispensärernas register. Antalet personer med sviter av olika lungsjukdomar är naturligtvis mycket större.

Vid tidpunkten för riksförbundets tillkomst och första verksamhetsår — 1939—1940 — avled 3.030 människor i lungtuberkulos på ett år. Senast tillgängliga siffra — den för 1957 — visar endast 557 dödsfall i lungtbc.

Ovanstående siffror innebär en fantastisk framgång för tbc-bekämpandet. De nya kemiska preparaten och förbättring av de äldre kirurgiska metoderna har revolutionerat hela vår tuberkulossjukvård.

Att så många fall går till hälsa betyder att behovet av eftervård och arbetsvård ökar. De lungsjukas organisationer driver i egen regi 7 st. konvalescenthem i olika delar av landet. Statistiken för år 1958 redovisar 158 vårdplatser med sammanlagt 36.373 vård dagar vid dessa konvalescenthem.

I samband med kongressen har en historik om riksförbundets verksamhet under två årtionden, en bok om en föreningsrörelse i folkhälsans tjänst, utgivits. Boken ger en god uppfattning om förbundets tillkomst, utveckling och målsättning.

Förbundets ekonomiska verksamhet och förvaltning har ökat starkt i omfång, bl. a. genom konvalescenthemmens tillkomst, och att den skötts bra var man nog ganska enig om, även om den tillfredsställelsen inte tog sig uttryck i högstämda tacktal. Till förbundsrevisorerna omvaldes Elof Eklund och Gustav Åkerström, Stockholm, samt till auktoriserad revisor Sven Falk, Stockholm.

Det drog ihop sig till avslutning och omvalde förbundsordföranden, Sigfrid Jonsson fick sammanfatta huvudintrycken av det historiska rådslaget, tacka hädangångna och avgående förbundsstyrelseledamöta och dirigera utdelning av blomsterkvastar m. m. Från internordiskt håll framfördes sluttacket av Norges förbundsordförande, Knut Willoch. Sedan återstod bara att plocka ihop kongressmapparna och göra sig beredd för bankett på Teaterkällaren och en utfärd till Öland. Sjöresan kunde minsann vara behövlig efter stillasittandet i den tropiska kongressvärmen, och vi har än en gång anledning att tacka värd-folket i Kalmarbygden för en osedvanlig omtanke om gästernas välbefinnande.

Generaldirektör
BERTIL OLSSONS
föredrag

på sidan 12

KONGRESSENS
uttalande om
arbetsvården
på sidan 11

Schacklösning

Lösningen till schackproblemet av Z. Pigits: 1. Tb3! (hotar 2. Tb8 matt), a×b3. 2. Tb4 (med samma hot), a×b4. 3. Sb5 (hotar Sc7 matt), a×b5. 4. Sb6†, a×b6. 5. Da1 matt!

Strindbergs "Hemsöborna" blir tjock bok i de blindas bokhylla

Blindskrift är en sorts punktskrift, som vi vanliga bokläsare vet ganska lite om. Punktskriftssystemet utvecklades av Louis Braille, född 1809 i byn Coupvray några mil utanför Paris, till ett verkligt användbart system för de blinda. Braillesystemet används över hela världen där blindundervisning över huvud taget förekommer. Vid ett besök hos lärare Sture Viklund, som undervisar i blindskrift, hade vi tillfälle att titta i en bokhylla med böcker på blindskrift. Vad den oinvigde kanske främst fäster sig vid är att dessa böcker, med blad täckta av upphöjda punkter, har ett ansenligt omfång — en "liten" bok blir "stor" volym i de blindas bokhylla. Som aktuellt exempel kan nämnas att August Strindbergs berömda roman "Hemsöborna", som nyligen översatts till engelska, också finns i blindskrift. Den är — som vi vet — av ganska tunt format i vanlig skrift. I de blindas bokhylla blir den en mycket tjock volym, som man fingrar på något förvånad och tänker att

alla författare borde spara på orden för att göra det lättare med de blindas bokförsörjning. Utom böcker finns det också tidningar av olika slag samt studiekurser översatta i blindskrift. På våra frågor om systemets användbarhet, säger Sture Viklund, att en svårighet är, att få fram lexikon, t. ex. på främmande språk. Det skulle bli jättelika volymer, om man vill ha fram verkligt innehållsrika och mångordiga uppslagsböcker. En stor lättnad i bokförsörjningen betyder den talboksavdelning, som tillkom år 1955, böcker inlästa på långspelande plastband. Denna nyhet har utvecklats oerhört på några år. Talboksavdelningen hos De blindas förening har f. n. drygt 400 boktitlar — tekniska förbättringar kommer att ytterligare aktivisera verksamheten inom den närmaste tiden. Därmed behöver inte påstås att "dödsdomen" över det gamla punktsystemet är avkunnad — snarare bör man väl tala om två system, som komplettera varandra.

Bilen är ett livsvillkor för vanföra

Riksdagsman Ingemund Bengtsson.

— "Vi ska på alla sätt verka för en normalisering av de vanföras livssituation", framhöll riksdagsman Ingemund Bengtsson, ordf. i De vanföras riksförbund, vid denna gruppens kongressförhandlingar i sommar. Härvid redogjorde han bl. a. för vad bilen betyder för den vanföre. Detta tekniska hjälpmedel är ett livsvillkor för vanföra, men möjligheterna att skaffa bilar till alla rörelsehindrade, som behöver sådana, är fortfarande starkt begränsade. "När det gäller att skaffa bil till en förvärvsarbete rörelsehandikappad person har vi på relativt kort tid kommit mycket långt. Däremot utgår inget bidrag till rörelsehandikappade, som inte har förvärvsarbete", sade riksdagsman Bengtsson. Förbundet har bl. a. genom framställning till socialdepartementet medverkat till att arvsfonden från och med år 1955 lämnar bidrag till bilköp åt ungdom under 21 år. Detta betyder, sammanfattade herr Bengtsson, att även om hjälpmöjligheterna har förbättrats accepterar vi inte samhällets inställning att hjälpa endast förvärvsarbete — bilen är ett tekniskt hjälpmedel för att underlätta livsföringen för alla rörelsehandikappade, som kan använda sig av den.

Fru Georgii plockar bland banden i biblioteket hos De blindas förening.

Silikos svar lungsjukdom

*Förebyggande åtgärder
mycket viktiga*

Doktor Carl Janssen.

Den norske läkaren Carl Janssen har i två nummer av tidskriften *Trygd og Arbeid*, organ för Tuberkulöses Hjelporganisation i Norge, gett en utförlig redogörelse för lungsjukdomen silikos, dess uppkomst, förlopp, behandling, förebyggande åtgärder m.m. De största riskerna för denna sjukdom finns på arbetsplatser, där man inandas damm, som består av ren kiselsyra (= silica) som regel i form av kvarts. Yrkesutövare i gruvor, gjuterier, porslinsindustri osv. löper risk att drabbas av silikos. Om dammet inte innehåller kvarts uppträder emellertid ingen silikos även om dammängden är mycket stor. — "Det må vara sagt med en gång", säger doktor Janssen, att "i dag har vi ingen effektiv behandling av silikos." Det har gjorts många försök att neutralisera kiselsyrans verkningar i lungorna, bl.a. genom inandning av preparat av olika slag, men ingen av de hittills praktiserade metoderna har gett tillfredställande resultat. Så länge vi inte har någon verkligt effektiv behandling måste silikosen angripas från andra utgångspunkter. Uppgiften måste vara att försöka förebygga att silikos uppstår — försöka reducera riskerna att inandas det kiselhaltiga dammet. Här pekar doktor Janssen på nya arbetsmetoder — att man undviker att det farliga kisel-dammet uppstår — om-läggning av arbetsprocessen, övergång till nya arbetsmaterial m.m. Tillförsel av friskluft, uppsugning av damm, ventila-

Många problem i debatt på
Hörselfrämjandets riksmöte

Det har varit riksmöten, slag i slag, med de partiellt arbetsföras organisationer under sommaren. Hörselfrämjandets riksförbund har haft sina årsmötesförhandlingar i Tylösand. Ur det digra årsmötesprogrammet, återgivet i riksförbundets tidskrift *Auris*, saxar vi ut några specialfrågor, som visar att hörselvården är ett område, som inte får glömmas bort. Frågan om ändamålsenliga hörapparater och att hindra olämpliga geschäft på de hörselskadades bekostnad, är en fråga, som riksförbundet haft många bekymmer med. Nu finns det, framhöll herr *Ake Ahlsén*, för mötesdeltagarna, 15 olika apparattyper för hörselskadade, hjälpmedel, som godkänts av medicinalstyrelsen. Numera finns det även — sedan fyra år tillbaka — en hörselvårdsnämnd, som fungerar som rådgivande organ åt medicinalstyrelsen, med

bl.a. läkare, tekniker, pedagoger samt representanter för landstings- och stadsförbundet. Sekreterare *John Svensson* framhöll bl.a. beträffande de hörselskadades ställning på arbetsmarknaden, att en radikal lösning för att skapa bättre förståelse för denna grupp vore *en egen utredning* med ett statistiskt underlag, vilket skulle kasta nytt ljus över problemen. Fru *Karin Bergman* kompletterade med att omtala att arbetsvården i fjol kontaktade ca 25.000 personer men av dessa var endast 341 hörselskadade. Hon meddelade också att Hörselfrämjandets lokalföreningar kan anordna kurser för arbetslösa och hörselskadade ungdomar och få statsbidrag med 75 procent av kurskostnaderna. Undervisning i talkorrektion betalas numera till 75 procent av sjukkassan — om den sker efter läkarremiss.

Akademi för teckenspråk kan ge döva bättre kontakt

Sveriges dövas riksförbund är en av de fem riksorganisationer, som samverkar i Rikskommittén för partiellt arbetsföra. I senaste numret av *Kontakt*, riksförbundets språkrör, skildrar en av dess representanter i samarbetet sympatiskt, klart och öppenjärtigt sin åsikt om samverkans innebörd. För oss har det alltid varit en glädje att se de dövas intresse för samarbete med övriga grupper; de ha troget hållit ihop med de övriga grupperna trots att — som deras representant också betonar — de intar en "säregen" ställning. Den som funderar över detta förhållande kan påminna sig att man förr talade om dövstumma — en beteckning man numera lyckligtvis inte så ofta använder. Så här skriver emellertid den citerade skribenten bl.a. på tal om kontaktsvårigheterna: "Vi kan omöjligt framföra vår talan själv utan måste anlita konsulenter och andra hörande tolkar för att vinna gehör för våra önskemål och strävanden. Där ligger gränsen mellan oss och de partiellt arbetsföra."

Mot denna bakgrund är det så mycket mer glädjande att ta del av planer på en akademi för teckenspråk, en institution, som skulle kunna öppna nya vägar till kontakt för de döva. Härom skriver professor *Oscar Löfgren* i *veckotidningen Vi*:

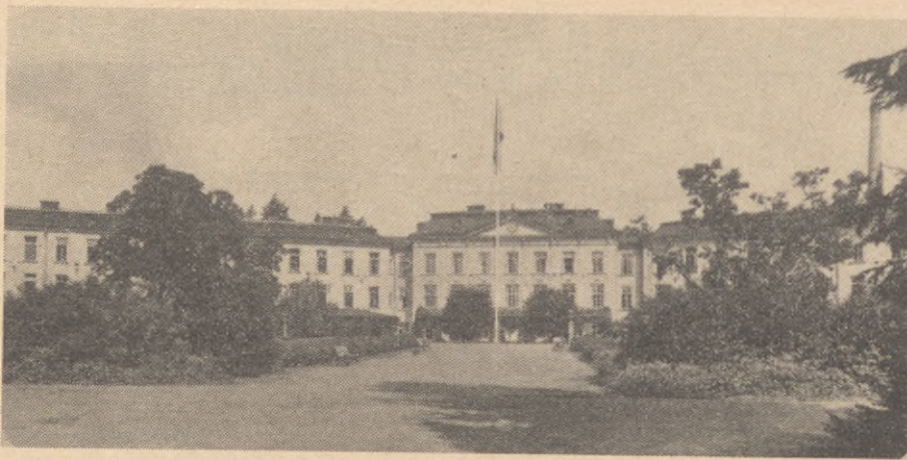
Vad som behövs är en planering och samordning av teckenutbildningen. Därför föreslår jag årets kongress med Sveriges dövas riksförbund i Örebro att ta initiativet till ett institut eller, om man så vill, en akademi för teckenspråket. Dess organisation och program får klarna så småningom.

Akademiens uppgift blir att meddela praktisk kunskap i teckenspråket enligt simultanmetoden, dels av högre kvalificerad art, med diplomerad kompetens för blivande tolkar, präster, konsulenter, lärare och vårdarinnor, dels av mera elementärt slag genom kortare kurser för föräldrar till döva barn och andra intresserade.

tion och andra skyddsåtgärder på arbetsplatserna måste ägnas största möjliga uppmärksamhet.

I övrigt finner vi, att de norska synpunkterna på sjukdomen silikos i mycket överensstämmer med vad *docent Torsten*

Bruce framhöll i Status februarinummer detta år. I Sverige uppskattas antalet silikosfall till över 2.000 på tjugufem år. Regelbundet återkommande röntgenundersökningar av arbetare i silikosyrken är en ofrånkomlig skyddsåtgärd.

BJÖRN CARLSSON:

HÄSSLEBY SANATORIUM

har goda vårdmöjligheter

Att missbruk av alkohol på sanatorium kan förekomma är ett "gammalt" problem, liksom missbruk av sprithaltiga drycker hos folk i allmänhet. Övergången till den "fria" spriten förvärrade emellertid situationen. Efter en del kontakter och meningsutbyten med berörda instanser, bl. a. Svenska Sanatorieläkareföreningen, tog De lungsjukas Riksförbund upp frågan och förbundets ordf., riksdagsman Sigfrid Jonsson, och hans riksdagskollega E. Rimmerfors, motionerade i riksdagen om att få tillstånd ett speciellt sanatorium för alkoholister med möjligheter till specialistvård för såväl tbc som alkoholsjukdomen. År 1957 öppnades Hässleby sanatorium i ny organisation med uppgift att ta hand om tuberkulossjuka alkoholister och det första året belades sanatoriet i snabb takt. Vid vårriksdagen 1959 berörde riksdagsledamoten Brita Elmén frågan om Hässleby och framhöll bl. a. att sanatoriet visserligen var halvbelagt vid denna tidpunkt — vilket närmast bottnade i den allmänt minskade tbc-frekvensen — men att platsbehovet snart kunde bli större genom intensifierade skärmbildsundersökningar för alkoholister. Vid förfrågan från Status redaktion har uppgivits att beläggningssiffran vid Hässleby har ökat på sista tiden. Redaktör Björn Carlsson, som är verksam inom nykterhetsrörelsen, har på en resa haft tillfälle att besöka sanatoriet — han skildrar sina intryck i nedanstående artikel.

Hässleby sanatorium, som ligger ett par mil utanför Eksjö, är ett av de s.k. "jubileumssanatorierna" och gör närmast intrycket av att vara en stor herrgård eller pampig "högreståndsfastighet". Överläkaren, dr John Palmgren, som sedan åtskilliga år tillbaka är sanatoriets chef, har nu två års erfarenheter av de nya förhållandena, vilka han anser vara övervägande positiva.

— I och med att alkoholsjuka tbc-patienter sammanförts hit till Hässleby, har faktiskt våra vårdmöjligheter ökat. Det

beror på att Hässleby inte bara är sanatorium utan också en erkänd vårdanstalt för alkoholsjuka. Det betyder att vi måste följa de bestämmelser, som gäller för dessa och att inga patienter tas in utan hänvändelse från den lokala nykterhetsnämnden och socialstyrelsen.

Trots att alkoholmissbruk i kombination med en oregelbunden livsföring främjar uppkomsten av tbc är prognosen för flertalet patienter övervägande god. Vi använder oss i stort sett av de vanliga behandlingsformerna och dessutom läg-

ger vi stor vikt vid arbetsterapi. Det är på sitt sätt en glädjande utveckling att alltflera begär sig tillbaka och återvänder frivilligt, när de märker sjukdomssymptomen, slutar dr Palmgren.

45:— per månad i fickpengar

Utänför matsalen sitter ett gäng patienter och solar sig i avvaktan på att det skall bli matdags.

— Jovisst, är det snyggt och trevligt här. Rummen är bra, och den som inte håller till godo med maten här borde inte få någon, säger en av dem.

— Vi får inte mer än 45:— i månaden till personliga utgifter, och det kan du ju förstå, att det inte förslår långt. Det skall ju räcka till bl. a. tidningar, brevpapper och ett och annat telefonsamtal hem, infaller en annan.

Trots dessa förtretligheter, och en viss tveksamhet, om försökspermission inte borde tillgripas i något större omfattning, än vad som nu sker, verkade den allmänna stämningen positiv till behandlingen, och olika synpunkter på förhållandena debatterades friskt och otvunget.

Eftervården viktig!

Socialmedicinsk assistent på Hässleby är Harry Borg, som tidigare varit föreståndare för Stockholms stads vårdhem Lida. Hans uppgift är att tillsammans med assistent Rune Gustafsson se till att patienternas förhållanden efter vårdtiden blir så lämpliga, som möjligt, dvs. försöka ordna en bostad och ett passande arbete.

— Eftervården är viktig, säger han. Vi försöker att övervinna svårigheterna genom att hålla kontakt med de lokala socialvårdsmyndigheterna och bostadsförmedlingarna. De flesta som utskrivs är fortfarande sjukskrivna, vilket kanske säger något om våra svårigheter. Efter fyra månader kan försökspermission förekomma, men det är mycket ofta som lungtillståndet lägger hinder i vägen för denna. Det är en omständighet, som ibland vållar missförstånd och onödigt irritation bland patienterna. För den som vill kvarstanna efter den maximala vårdtidens utgång lägger nykterhetsvårdslagen vissa hinder i vägen. Paragraf 48 i denna lag medger upp till fyra månaders frivilligt kvarstannande, men den som behöver ytterligare vård kan inte få denna utan nya handlingar. Han måste skriva på nya vårdhandlingar för ett år framåt. Det är onekligen mycket formaliteter.

— Personalbristen, är det värsta problemet i mitt arbete, berättar husmor på Hässleby, syster Elsa. Av våra fyra avdelningar är f. n. en stängd och vi saknar just nu en avdelningssköterska och två ambuleraande sjuksköterskor. Jubileumsfonden är vår huvudman fortfarande och

jag tror att vi ganska gott lyckats behålla trivseln efter omläggningen för några år sedan.

Hässleby har lägsta återfallsfrekvensen!

Trots att man på Hässleby har två sjukdomar att bota, visar sjukhuset upp de lägsta återfallssiffrorna för erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare, berättar assistent Gustafsson. Vi tycker att det är bättre att socialvården får släppa till sina resurser än att våra patienter skall mötas på Centralen av sina gamla "supkompisar". Vi följer i vissa fall med dem till bostadsorten och försöker ordna upp de praktiska detaljerna. Många måste också beredas konvalescentvård och där samarbetar vi både med De lungsjukas riksförbund och med Länkarna. Vår låga återfallsfrekvens kanske har samband med en ganska grundlig omvårdnad. Vi försöker i varje fall, att i mån av tillgängliga resurser, att göra övergången till "en fri tillvaro" så smidig som möjligt.

Sjukasseersättning, ett önskemål

Ett önskemål, som de bägge assistenterna framför, är att patienterna skall få behålla sin sjukasseersättning under vårdtiden. Enligt § 58 i de nya bestämmelserna för sjukassornas verksamhet dras ersättningen in för patienter på erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare. På enskilda, men till 90 % statsunderstödda, vårdanstalter utgår dock sjukasseersättningen i vanlig ordning. Av många olika skäl vore det önskvärt att bestämmelserna modifierades, så att sjukpenningen utbetalades till våra patienter.

*

Helhetsintrycket av ett besök på Hässleby blir alltså att man i stort lyckats lösa den svåra uppgiften att skapa behandlingsformer för den många gånger svårbotade grupp det rör sig om, på ett tillfredsställande sätt. Att man dessutom nått goda resultat, som överträffar andra vårdanstalters måste vara en sporre för personalen att försöka behålla den uppnådda ställningen. Kanske kan det också påverka myndigheterna, att satsa mera på en verksamhet, som bevisligen ger resultat.

Om diktens äktbet

Allt vad man kan begära av dikten är alltså: sanning, äkthet och djup — och det är mycket nog. Endast det djupt upplevda kan omsmältas till betydande dikt.

(Alf Ahlberg)

VID RIKSFÖRBUNDETS KONGRESS 7—9 AUGUSTI

antogs följande uttalande:

Vår nuvarande arbetsvårdsorganisation har, trots tillkomsten av olika anordningar för att göra det lättare för partiellt arbetsföra att göra sig gällande på arbetsmarknaden, ännu inte tillräckliga resurser.

I arbetsvårdens uppgifter ingår bl.a. att skaffa sysselsättning åt partiellt arbetsföra på öppna marknaden, i skyddad verksamhet, i arkiv- och beredskapsarbeten eller i egna rörelser av något slag. Erfarenheterna hittills visar också, att det går att placera partiellt arbetsföra. Statistiska uppgifter från arbetsmarknadsstyrelsen för åren 1945—1958 visar att ca 12.000 partiellt arbetsföra erhållit yrkesutbildning; genom medverkan av landets arbetsvårdsexpeditioner har under samma tid omkring 110.000 arbetsplaceringar ägt rum.

Om man härav lätt förstår att det går att arbetsplacera människor med arbetshinder av olika slag — även i olika konjunkturlägen — får man emellertid inte hemfalla till slutsatsen att arbetsvården numera fungerar perfekt och att inga problem återstår att lösa. En snabbgranskning av den s.k. arbetsvårdsstatistiken är belysande för utvecklingen på arbetsmarknaden under de senaste fem åren, om man ställer antalet arbetssökande i relation till antalet tillsatta platser. Antalet arbetssökande vid arbetsvårdsexpeditionerna har nämligen ökat från 22.000 till 25.000 under denna femårsperiod, men antalet tillsatta platser har minskat under samma period från 10.000 till 9.000 eller med ca 10 %. Näringslivet har inte kunnat ta emot de arbetshindrade i tillräcklig omfattning — ett betydande restklientel har blivit kvar i arbetsförmedlingsregistren.

Man kan utgå ifrån att många personer — särskilt sådana med svårare arbetshinder — aldrig fått en ordentlig chans till sysselsättning. En god uppfattning om de svårast handikappades situation får man även av arbetsmarknadsstyrelsens uppskattning av antalet tillgängliga platser vid tränings- och skyddad verksamhet för partiellt arbetsföra. F.n. finns det ca 3.000 sådana platser — det verkliga behovet beräknas på sakkunnigt håll till ca 15.000 platser. Många personer med svårare arbetshinder, sådana, som inte kan konkurrera om platserna på den öppna marknaden, är i stort behov av att det finns tillgång till platser i skyddad verksamhet och lämpliga hemarbetsuppgifter.

*

Mot bakgrunden av den i korthet sammanfattade arbetsmarknadssituationen för berörda grupper, tuberkulösa och andra handikappade grupper, vill De Lungsjukas Riksförbund, samlat till kongress i Kalmar, göra följande uttalande:

att arbetsvårdens karaktär av försöksverksamhet för att skaffa erfarenheter nu bör anses avslutad. Arbetsmarknadsstyrelsens anordningar för att ge sysselsättning åt de handikappade grupperna bör snabbt byggas ut till full effektivitet efter fastare grundlinjer än hittills. Härvid bör främst ifrågasättas, att tillgången på personal verkligen är sådan att det blir möjligt att lösa de svåra uppgifter, som ofta föreligger, särskilt då för arbetssökande med svårare arbetshinder,

att antalet platser vid tränings- och skyddade verkstäder samt hemarbetscentraler tillkommer i den omfattning det faktiska behovet i hela landet kräver. Personer med svårare arbetshinder, sådana, som behöver skyddad sysselsättning och lämpliga hemarbetsuppgifter, måste — oavsett bostadsort — beredas sysselsättning inom ramen för en arbetsvård med tillräckliga resurser,

att direktiven för tränings- och skyddade verkstäder samt hemarbetscentraler ges sådan utformning att dylika anläggningar snabbt kan komma till stånd på platser, där behov föreligger. Härvid måste bidragsgivningen få en smidig utformning med tillräckliga statsbidrag och organisationsformer, som underlättar samverkan mellan företagare, landsting och kommuner. Geografiska hinder och lokala svårigheter av olika slag får inte fördröja tillkomsten av en effektiv arbetsvård, som når ut till alla kategorier av arbetshindrade människor.

Arbetsvården i Sverige

Av generaldirektör BERTIL OLSSON

Arbetsvården i vårt land är jag böjd för att se som en del av alla åtgärder, som måste vidtagas, för att bereda folk sysselsättning, göra dem skickade att få och behålla ett arbete på arbetsmarknaden. Jag ser den som en del av arbetsmarknadspolitiken eller, om man så vill, en del av den politik som föres för att ge alla människor, som vill och kan arbeta, ett arbete, dvs. en del av *sysselsättningspolitiken*.

Vårt land har ju anammat en politik, som vi kallar den fulla sysselsättnings politik och ett tillstånd på arbetsmarknaden som vi benämner full sysselsättning. Det råder knappast några delade meningar längre i vårt land om målet för denna politik. Vi har också varit lyckliga nog att under långa perioder av efterkrigstiden ha haft full sysselsättning. Det bestrides knappast av någon att detta är den största sociala och ekonomiska landvinning vårt land har gjort. När människorna har arbete, så löses många andra mänskliga problem, sociala, ekonomiska och personliga problem. Ja, även sjukdomstillstånd kan förbättras och läkas när människorna får arbeta. Den fulla sysselsättningen är grundmurad i vårt land och vi kan vara förvissade om att allt kommer att göras för att behålla den.

*

Den fulla sysselsättnings politik har till mål arbete åt *alla* nationens invånare. Vi vet emellertid av erfarenhet att vissa människor av olika anledningar, som de oftast icke själva rör över, har svårare än andra att få ett arbete. Det kan vara sjukdom eller andra olyckliga omständigheter som gör en del människor handikappade på arbetsmarknaden, i varje fall till vissa arbeten. Men accepterar man att den fulla sysselsättningen skall gälla alla, ja, då är det endast en logisk konsekvens av detta mål man uppsatt, att man vidtar alla de åtgärder, som är erforderliga för att alla skall få arbete. Är en människa handikappad skall alla åtgärder vidtagas för att just den människan får ett arbete. Dessa åtgärder, som ibland kan vara desamma, som vidtagas för vilken arbetskraft som helst som söker ett arbete på arbetsmarknaden, ibland kompletterade med andra åtgärder, brukar vi samman-

Generaldirektör Bertil Olsson

Vid De lungsjukas riksförbunds jubileumskongress i Kalmar den 7 aug. höll chefen för arbetsmarknadsstyrelsen, generaldirektör Bertil Olsson, följande föredrag. Framställningen formar sig i en grundlig analys av hela vår arbetskraftssituation — arbetsvården insatt i vidaste sammanhang — med ekonomiska och internationella aspekter. Generaldirektör Olsson berör även den framtida utvecklingen med långt driven teknik. Automationen och den tekniska utvecklingen kommer att öka efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft av olika slag. Vi måste satsa hårt på yrkesutbildningen och ta vara på de arbetskraftstillgångar vi har. De partiellt arbetslösa har visat att det lönar sig att satsa på arbetsvården. I höst får Kungl. Maj:t förslag om en betydande utbyggnad.

fatta under uttrycket *arbetsvård*. Arbetsvården vill jag se som en del av och en följdriktig verksamhet av den fulla sysselsättnings politik och mål. I den del den övervägande rör arbetsmarknaden är den en del av arbetsmarknadspolitiken och handlägges av arbetsmarknadsmyndigheterna, i den del den övervägande rör den medicinska arbetsvården är den en del av hälso- och sjukvården och handlägges av dess myndigheter. Ett utomordentligt intimt samarbete måste naturligtvis äga rum mellan dessa båda delar av arbetsvården. Det borde icke vara så svårt att dra upp gränslinjerna för vars och ens kompetensområde om man är överens om målet; full sysselsättning för den handikappade människan.

Den fulla sysselsättningen i vårt land är naturligtvis inte enbart en produkt av landets egna åtgärder. Vi är i hög grad beroende av att andra länder, framför allt våra stora exportländer, också har hög sysselsättning, så att dessa länders invånare kan köpa våra exportvaror. Vårt land är nämligen för sin fulla sysselsättning starkt beroende av att vi kan sälja produkter till andra länder. En stor del av vår nationalinkomst beror nämligen av vår utrikeshandel, 25 procent eller mer. Dessbättre har även dessa länder under efterkrigstiden anammat den fulla sysselsättningen, och det har underlättat för oss att nå vårt mål.

Men trots detta kan vi inte utesluta möjligheten av att påfrestningar på den fulla sysselsättningen kan komma. Vi har praktiska erfarenheter därav även under efterkrigstiden, nu senast under 1½ år i den konjunkturtillbakagång vi haft 57—58 och början av 59. Den har drabbat även vårt land på det klassiska sättet, via en nedgång i exporten, som därmed ger mindre arbetstillfällen. Nedgången i den ekonomiska aktiviteten hotar att sprida sig till andra områden i näringslivet, allra helst om inte motåtgärder i tid företas. Men inom vissa ganska vida gränser har ett land som vårt möjligheter att vidtaga motåtgärder, som syftar till att stimulera näringslivets möjligheter att bjuda arbetstillfällen. Vidtas åtgärderna i tid och tillräckligt kraftigt kan dessa verksamt bidra till att neutralisera arbetslösheten. Detta har politiken under den gångna nedgångsperioden gett otvetydiga bevis för.

Det är under en nedgångskonjunktur som påfrestningarna för en del av den handikappade arbetskraften kan bli särskilt stora. Vi har märkt det vid den sista konjunkturnedgången, vi har märkt det förut. Jag vill icke påstå det gäller all handikappad arbetskraft. Vi skall icke generalisera omdömet. Jag tror knappast det t. ex. gäller f. d. handikappad arbetskraft som blivit yrkesutbildad i eftertraktade yrken, och därmed de facto lämnat de handikappades led. Jag tror dessa även under nedgångskonjunkturen varit lika eftertraktade som andra yrkesmän i yrket. Någon skillnad har icke förefunnits. Därmed har också bevisats att lämplig yrkesutbildning är en arbetsvårdsåtgärd, som kan göra den handikappade fullt skickad på arbetsmarknaden.

Men jag vill icke bestrida, att nedgångskonjunkturen i vissa fall hårt drabbat den handikappade arbetskraften, främst den som ej haft särskild yrkesutbildning eller varit ofullständigt yrkesutbildad. I tider då arbetstillfällena minskar och tillgången på arbetskraft ökar, blir konkurrensen om arbetstillfällena hårdare. Arbetsgivaren utnyttjar sin möjlighet att välja arbetskraft. Ett mänskligt handikapp är då också ett handikapp på arbetsmarknaden. Men samhället kan icke stillatigande åse detta. Svaret måste då bli, ännu mera arbetsvård, så att man får den handikappade arbetskraften ännu mera skickad för arbetsmarknaden, ännu mera konkurrensduglig. För till sist är det ändå kvalifikationerna som avgör. Och detta är det glädjande, det som alltid gör det stimulerande att arbeta i arbetsvården, att visserligen ser arbetsgivaren handikappet som sådant, men till sist är det ändå kvalifikationerna hos arbetskraften — både moraliska, tekniska och andra — som faller avgörandet, och ett handikapp kan därför mycket väl uppvägas av mera konkurrenskraftiga kvalifikationer i andra avseenden. Arbetsvården får aldrig ge upp. Den får tvärtom i sämre tider rusta sig ännu starkare för att möta den hårdnande konkurrensen.

*

Arbetsvården är ju inte alldeles ny i vårt land. Med olika metoder och medel har den drivits länge. Men vi brukar räkna med att det är först de sist 10—15 åren den fått en mera konsekvent form och organisation. En stor statlig utredning, som penetrerade hela problemet, låg till grund för de beslut som regering och riksdag fattade för ca 10 år sedan, som, kan man väl säga, sanktionerade arbetsvården som ett led i åtgärder för bästa möjliga utnyttjandet av våra arbetskraftsresurser. Arbetsvården fick en organisa-

Kort sagt...

Automation och en långt driven teknisk utveckling kräver mer av yrkesutbildad arbetskraft i vårt näringsliv.

Yrkesutbildningen är vår främsta arbetsvårdsform. Utbildningen av handikappade har utgjort ca 1.000 personer per år — förra budgetåret fördubblades antalet. Målet för utbildningskapaciteten är 10.000 utbildningar per år.

Svårt arbetshindrade — som inte kan konkurrera på öppna marknaden — måste ha skyddad sysselsättning och lämpliga hemarbetsuppgifter. Antalet platser i skyddad sysselsättning och arbetsträning måste utökas från ca 2.700 platser nu till 15.000. Den sista siffran svarar mot det verkliga behovet.

Statens kostnader för arbetsvården utgör nu 5—6 milj. kr om året — landsting och kommuner satsar ungefär lika mycket. Det lönar sig att satsa på arbetsvården, säger generaldirektör Bertil Olsson. "Löftet om full sysselsättning måste innefatta alla medborgare."

tion och större ekonomiska resurser. Man begår inget fel, tvärtom är det realistiskt göra det, om man ser ett nära samband mellan arbetsvårdens begynnande utbyggnad och arbetsgivarnas ständiga krav på mer och mer arbetskraft. Jag tror det är riktigt att påstå, att den fulla sysselsättningen födde arbetsvården i vårt land. Utan full sysselsättning hade vi icke heller haft den arbetsvård vi har i dag. Den är emellertid inte mindre värdefull för att man bakom dess upphov spårar

en klar materialistisk inställning. Tvärtom är detta enligt min mening en klart säkrare och mera realistisk grund att bygga på än om man överbetonat den idealiska sidan av saken. Men om en materialistisk verklighetsgrund vill ge ett stänk av idealism i arbetsvården till skänks, så är det väl ej heller något större fel.

*

Arbetsvårdens organisation arbetar nu med arbetsmarknadsstyrelsen som centralt arbetsvårdsorgan, med en särskild byrå för arbetsvårdsärenden. Regionala arbetsvårdsorgan är länsarbetsnämnderna, som inom länen är ansvariga för alla arbetsmarknadsfrågor. Särskild personal finnes anställd vid länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingar, som enbart sysslar med arbetsvårdsärenden. Deras antal uppgår numera till något över 100 heltidsanställda. Men omhändertagandet av handikappade människor får inte begränsas till enbart dessa tjänstemän. Hela arbetsförmedlingsorganisationen med dess 2.000 tjänstemän står till arbetsvårdens förfogande. Det gör ingen skillnad om det är en handikappad eller icke handikappad som söker arbete genom arbetsförmedlingen. De skall behandlas i princip på samma sätt. Allt skall göras för att bereda den arbetssökande det arbete han önskar och passar för. För en del, både handikappade och icke handikappade, behöver inga andra åtgärder vidtagas än att söka finna den lämpliga arbetsgivaren, villig att anställa vederbörande. För andra, både handikappade och icke handikappade, behöver särskilda åtgärder vidtagas innan det lämpliga arbetet kan anskaffas, arbetsvårdsåtgärder av olika slag. Hela arbetsförmedlingsorganisationen skall här stå till tjänst. *Arbetsvården får aldrig bli en isolerad del av den offentliga arbetsmarknadsadministrationen* med vissa konventionella metoder som hjälpmedel. Den får icke stelna i sin utveckling. *Varje arbetsförmedlingstjänsteman måste vara en arbetsvårdare i bästa mening*, arbetsvårdsaren en arbetsmarknadspolitiker med arbetsmarknadspolitikens alla hjälpmedel i sina händer.

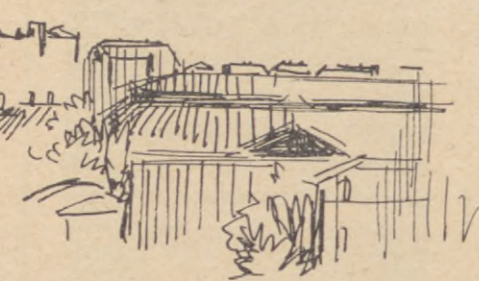
Men till arbetsvårdsorganisationen måste också räknas alla de organ och kontakter med vilka det centrala och de regionala arbetsvårdsmyndigheterna måste intimt samarbeta för att nå goda resultat. Dit hör landsting och kommuner, av vilka många gjort utomordentligt vackra insatser i arbetsvården, medicinska och sociala myndigheter och personer, andra statliga verk med närliggande uppgifter, främst pensionsstyrelsen, som i många år tidigare drivit arbetsvård för en viss grupp människor i vårt land, privata personer

Forts. å sid. 16

Något subjektivt om sommaren i huvudstaden

Sommaren i Stockholm har varit varm och internationell. Hur mycket läskedrycker och glass som konsumerats är inte uträknat vid denna tidpunkt, men läsaren kan själv med hjälp av antalet värmeograder och solskensdagar lätt räkna ut att alla rekord är slagna. Tecknaren, som älskar ritstiftet mycket mer än räknestickan, vill i stället bjuda

på en rundtur i trakterna kring Kungsträdgården. Där har livet varit internationellt i högsta grad. Även de nationella typerna ha blivit färgstarkare mera frigjorda i klädsel och vanor. Ja, man kan nästan säga, att utlänningarna har lite svårt att hålla med, när "raggarna" med sina brudar spejar upp till nattlig serenad i "Kungsan".

Riddarholmskyrkans spira höjer sig över vanliga, dödliga hustak. I kyrkan ligger många av våra stora kungar begravda, sover i sina sarkofager, fjärran från den nya tidens rytm, men ändå mitt inne i det pulserande huvudstadslivet.

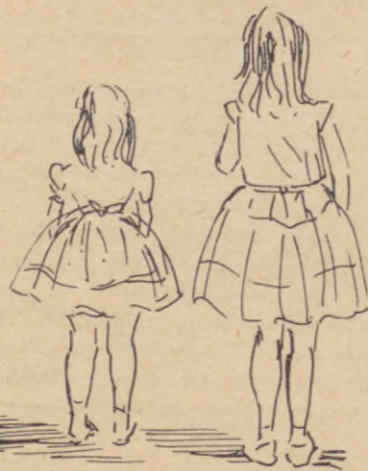

Karl XII står där och pekar, ofta omgiven av en skara färgglada turister med luftiga klänningar och röda skjortor, en glasspinne i munnen. Han "som stod i rök och damm" har fortfarande beundrare, till och med i en grå liten fågel, som trippar omkring på den kungliga hjässan.

Tecknat och uppfattat av

ELSIE-BRITT STENQVIST

Olika folkgrupper — kanonfotograf, shoppande fru och folkpensionär kämpar om utrymmet kring hjältekonungen

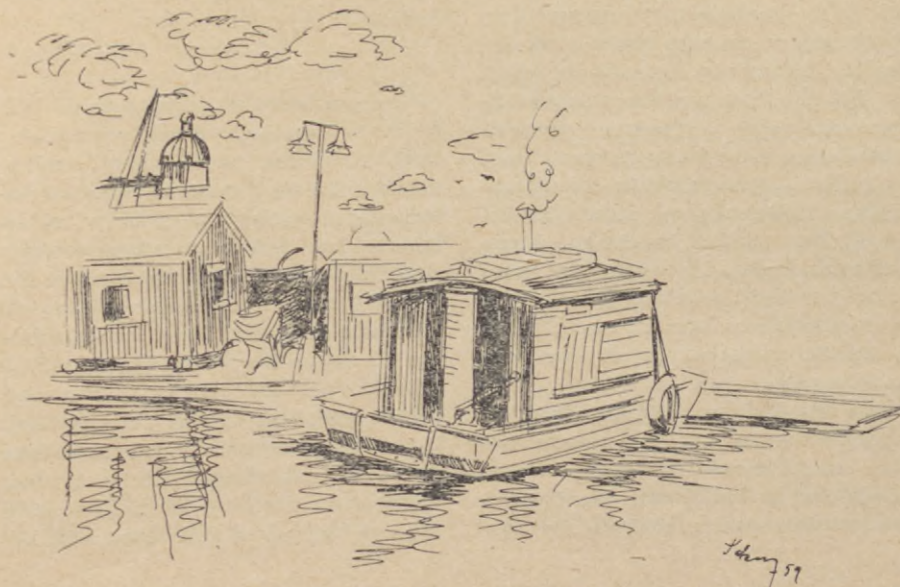

Lättklädd man med akademiska anletsdrag beundrar flickan mera än någon.

Ett internationellt par — parisare av tungomålet att döma — som följer livet i "Kungsan" med stort intresse från uteserveringens kaffebord. Kanhända tänker de på Place Pigalle och andra centra för nöjeslivet... tänker och gör jämförelser mellan Paris och Stockholm.

Från stadens hetta drar man sig gärna mot hamnens friska bris. Prämen är hemvist för grodmän, som haft jobbigt på havsbotten denna varma sommar. Bl. a. har man bärgat vraket från historiska skeppet Vasa.

Stenqvist 59

■ ARBETSVÅRDEN I SVERIGE

Forts. fr. sid. 13

och organisationer m. fl. Till de senare vill jag icke minst räkna de partiellt arbetsföras egna organisationer, med vilka arbetsmarknadsstyrelsen vill och måste upprätthålla ett nära samarbete. Idéer måste utvecklas, uppslag måste framkomma, metoder och åtgärder i arbetsvården måste diskuteras och kritiseras, om man vill befrämja arbetsvården. I det avseendet vill jag från min sida deklarerat hur värdefullt det varit för arbetsmarknadsstyrelsen att få ha det nära samarbete med organisationerna, som vi har i vår samarbetsnämnd och i vilken bl. a. Eder egen organisation är representerad. Vad på mig ankommer vill jag gärna att detta samarbete ytterligare utbygges och befastes.

*

Arbetsvården arbetar med många olika medel och metoder utöver de direkt arbetsförmedlande åtgärderna. I första hand skall givetvis arbetsförmedlingen söka finna ett lämpligt arbete på öppna arbetsmarknaden för den handikappade arbetsökanden. Till arbetsförmedlingen anmäles en rik mängd arbetstillfällen, och man måste nog säga, att ur den källan har arbetsvården rätt bedriven goda möjligheter att finna arbetstillfällen även för handikappad arbetskraft, även om arbetsförmedlingen inte har monopol på alla anställningar i landet. Den handikappade arbetskraften får givetvis också del av alla de arbetsmarknadspolitiska resurser, som nu står till arbetsförmedlingens förfogande för att underlätta för arbetskraften att få arbete. Dit hör t. ex. alla de åtgärder som satts in för att stimulera rörligheten på arbetsmarknaden, bland vilka märkes rese- och flyttbidrag till en ny arbetsplats, familjebidrag, om man tvingas bo borta från familjen på grund av sitt arbete, vidare startbidrag, ett engångsbidrag på 300 kronor, om man under vissa betingelser flyttar varaktigt till en annan ort. Dit hör även de direkt sysselsättningsstimulerande åtgärderna i form av upprätthållna investeringar, som ibland kan behövas sättas in, såsom beredskapsarbeten av olika slag och industribeställningar. Den partiellt arbetsföra arbetskraften skall alltså i lika mån som annan arbetskraft få del av de allmänna arbetsmarknadspolitiska åtgärder, som sättes in för att stödja sysselsättningen. Även detta är arbetsvård.

Men ibland räcker detta ej. För en del arbetskraft måste ytterligare resurser sättas i arbetsförmedlarnas händer för att de ska kunna hjälpa den handikappade arbetskraften att rehabilitera sig själv.

Det är en del av dessa ytterligare resurser, som i mera begränsad mening kommit att kallas de arbetsvårdande, som jag med några ord vill kommentera.

Dit hör t. ex. yrkesutbildningen, omskolningen och fortbildningen, alla tre grenar av ett och samma träd, åtgärder som syftar till att ge vederbörande en yrkesutbildning, ett yrke, som arbetsmarknaden har behov av. Yrkesutbildad arbetskraft är överhuvudtaget något som alltid efterfrågats på arbetsmarknaden, och nu kanske mer än någonsin. Framtidens behov av yrkesutbildad arbetskraft kommer icke att bli mindre. Flera faktorer bidrar härtill. Låt mig nämna de två viktigaste.

Den tekniska utvecklingen i produktionen och distributionen går nu mycket snabbt, pådriven inte minst av politiska hänsyn, nämligen den ekonomiska och politiska kapplöpningen mella Öst och Väst. Kan resultatet av denna kapplöpning, som vi alla vill hoppas, bevaras för enbart fredliga ändamål, kommer den att vara välsignelsebringande för all världens folk. Sitt mest pregnanta uttryck tar sig denna snabba tekniska utveckling i vad vi kallar *automation*, en gren av en långt gående teknisk utveckling, men inget övernaturligt. Automationen såväl som den andra snabba tekniska utvecklingen behöver emellertid yrkesutbildad arbetskraft av alla de slag. Det behövs icke mindre med yrkesutbildad arbetskraft, trots att maskinerna ej kräver så mycket arbetskraft som förr. Det behövs mer yrkesutbildad arbetskraft för att konstruera de sinnrika maskinerna, för att tillverka dem och för att underhålla dem. De nya maskinerna kommer att frambringa fler och fler varor, som skall distribueras till människorna. Det behövs mer och mer yrkesutbildad arbetskraft för att göra detta. Av den anledningen måste ett land, som vill vara med i konkurrensen, satsa hårt på yrkesutbildningen.

*

En annan faktor är strävandena till bildandet av större och större konsumtionsområden. Vi har ett sådant i Amerika, Amerikas Förenta Stater, vars ekonomiska försprång i mycket kan förklaras av de fördelar landet drar av ett gemensamt produktions- och konsumtionsområde för nära 200 miljoner människor. Vi har ett sådant område i Öst, Sovjet, och nya bildas. På sistone har Västeuropa också förstått att dess enda räddning att vara med i ekonomisk och därmed också politisk konkurrens är att finna en gemensam form för alla de små och splittrade ekonomiska enheter som nu finns. Vi får räkna med att vårt land på ett eller annat sätt blir

delaktigt av detta större västeuropeiska produktions- och konsumtionsområde. Det kommer icke att gå spårlost förbi på svensk arbetsmarknad. Det troliga är att vi kommer i det långa loppet att dra stora fördelar av denna ekonomiska integration, förutsatt att vi omställer i tid. För omställningar blir det fråga om. En del näringsgrenar kommer att stagnera men andra att utvecklas snabbt. Och vi skall givetvis satsa på den produktion som är fördelaktigast för oss. Det blir, utöver den traditionella råvaruproduktionen, kvalitetsvaror, som vi redan nu är kända för. Men förfärdigandet av kvalitetsvaror kräver yrkesutbildad arbetskraft i rikt mått. Vårt land har utomordentliga förutsättningar för yrkesutbildning, genom att vår grundskolning är så gedigen och vårt folk så allmänt upplyst. En gedigen yrkesutbildning kommer att bli vår främsta exportvara i framtiden, dvs. förutsättning för ökad export. Vi måste ta till vara denna möjlighet. Jag kan icke nog betona nödvändigheten av ökad yrkesutbildning ur arbetsmarknadssynpunkt och allmänna ekonomiska synpunkter.

*

Men yrkesutbildningen är också vår allra främsta arbetsvårdsform. Jag tycker därför man har anledning anslå ganska optimistiska tongångar för framtidens arbetsvårds- och rehabiliteringsverksamhet, när man dels vet vilket behov av yrkesutbildade vi har och kommer att få och dels vet med vilken framgång partiellt arbetsföra kan yrkesutbildas, om man lägger utbildningen på rätt sätt. Det gäller att ta vara på detta tillfälle. Det vore brottsligt att icke göra det. Därför måste yrkesutbildningen, omskolningen och fortbildningen av handikappad arbetskraft omedelbart och i framtiden kraftigt ökas.

Vissa resultat har dess bättre redan uppnåtts. Yrkesutbildningen av partiellt arbetsföra har under en följd av år omfattat ca 1.000 personer per år, i och för sig icke obetydligt, men givetvis alldeles för litet. Genom de aktioner som igångsattes för något över ett år sedan för att öka yrkesutbildningsverksamheten som ett led i de arbetslöshetsbekämpande åtgärderna har snabbt ökade resultat er nåtts. Antalet partiellt arbetsföra som förra budgetåret fick utbildning har mer än fördubblats. Antalet arbetslösa som fick utbildning på ett eller annat sätt mångdubblades. Vi hade ännu för något år sedan cirka 2.000 yrkesutbildningstillfällen — utöver ordinarie yrkesutbildningsväsendet, vilket också ökade kraftigt — men det har under sista året ökat så att vi nu har en yrkesutbildningskapacitet på över 10.000 platser i kortare eller längre kurser för arbetslösa och par-

DEN SVENSKA MÄNNISKAN

tiellt arbetsföra. I den mån konjunktu-
rerna förbättrats — vilket de tycks göra
— och ej samma behov föreligger att pla-
cera tillfälligt arbetslösa i yrkesutbildning
måste denna starkt förbättrade yrkesut-
bildningskapacitet ändå bibehållas och i
stor utsträckning förbehållas de partiellt
arbetsföra. Den får absolut ej avrustas.
Vi skall icke ha 1.000 yrkesutbildningsfall
för partiellt arbetsföra på ett år, vi skall
ha 10.000. Dit syftar Ams som ett första
steg. Det är en av de åtgärder med vilka
vi hoppas kunna förstärka arbetsvården.

*

En annan gren av arbetsvårdsverksam-
heten är arbetsträningen och den därmed
nära förbundna skyddade sysselsättningen
och *hemarbetet*. Förr försökte man nog
skilja på dessa olika verksamheter mer än
som var motiverat. De får numera betrak-
tas som olika led i en och samma utveck-
ling. Det finns och kommer väl alltid att
finnas människor som får svårt att göra
sig gällande på den öppna marknaden, all-
ra helst i en hårt uppdriven arbetstakt
som vi har. Men de kan göra sig gällande
till en del, och det vore oklokt och oeko-
nomiskt för landet att icke utnyttja dem
till den del de förmår. Men det måste
ske i en eller annan form av skyddad sys-
selsättning. Men därtill kommer att vi kan
inte från början ange vilka människor det
är, som inte kan göra sig fullt konkur-
renskraftiga. Ja, vi vill inte från början
anamma att någon människa inte någon-
sin skall kunna göras fullt arbetsför. Er-
farenheten har nämligen visat att med
olika former av arbetsträning kan en han-
dikappad människa nå fantastiska resultat
och efter en kortare eller längre tid nå
fullarbetsstadiet. Det kan ta månader, det
kan ta år, och i realismens namn måste
vi naturligtvis acceptera att ej alla när
dit. De sistnämnda behöver en form av
skyddad sysselsättning. Men vi skall börja
med arbetsträning och åter arbetsträning.
Därför skall vi icke strikt skilja på
arbetsträningsverkstäder och skyddade
verkstäder till vilka jag även räknar *hem-
arbetet*. De skall gå sida vid sida, i samma
lokaler och med samma arbetsledning.
Individens status får avgöra om det är ar-
betsträning eller skyddad sysselsättning.

Men ett är alldeles oeftergivligt, och
det är att kapaciteten av denna arbets-
vårdsform måste inom kort *mångdubblas*,
om vi någotsånär skall kunna tillgodose
behovet därav. Det är dit Ams syftar i
ett förslag som nu håller på att utarbetas
med avsikt att föreslå Kungl. Maj:t det
i höstens petita. Antalet platser i träning
och skyddad sysselsättning är nu cirka
2.000, antalet *hemarbetsplatser* cirka 700.
Det har växt med något över 1.000 på 5 år,
vacker i och för sig men alldeles för lång-

Forts. å sid. 24

Författaren Birger Vikström, som gick
bort i december förra året, endast 37 år
gammal, var en säregen typ av skogsman
och satiriker. Han fastnade i Stockholms-
miljön och blev på kort tid närmast en
legendarisk figur i den yngre författar-
generationen.

Birger Vikström hade en mustig för-
fattarstil och ett kritiskt öga till alla av-
arter av folkhemsbetenden. Vad som ofta

Birger Vikström

skymtar i hans författarskap är, att vi
svenskar ofta har en räv bakom örat, fast
vi döljer den på bästa sätt under besked-
liga och välvilliga attityder. En gång, då
han besökte Status' redaktion, följdes vi
en bit på gatan, och eftersom den gode
Birger inte var så hemma i vår del av
staden, frågade han efter ett och annat.
Upplysningar, som välvilligt lämnades av
en tredje person i sällskapet. Först skul-
le han ha en plånbok att förvara pengarna
i. När inköpet var avklarat kom han plöts-
ligt på idén, att han behövde en näsduk
också. Kylan var nämligen bister den da-
gen. När han om igen fick en välvillig
upplysning, var "näsduksaffären" fanns,
kom en glimt i hans ögon — den man
ofta ser i "Dubbelkrut" och många andra
av hans egenhändigt ritade gubbar:

— Jaså, du har en bekant, som säljer
näsdukar också.

◇

Nu är, som sagt, Birger Vikström borta,
men han har lämnat åtskilliga böcker efter
sig. Den sista — postumt utkommen —
fick han aldrig själv se i tryck. Boken
heter *Den svenska människan* och är för-
sedd med författarens egna teckningar.
I underrubriken kallas boken "avhand-
ling" och indelas på vetenskapligt manér
i tre huvudgrupper: Den egentliga män-
niskan, Den vanliga människan samt Den
obehövliga människan. Till de obehövliga
människorna räknas poeter, musiker, luf-
fare, författare m. fl. Längst bak i boken
finns "Övriga existenser". Dit räknas bl. a.
Sol- och vårmannen och Insändarskri-
benten.

BOKTT

Med förkärlek skildras ämbetsmannen
och andra högt uppsatta personer. De till-
hör den kategori, som har till uppgift att
"hålla reda på den vanliga människan"
och övriga existenser. Ämbetsmannen och
med honom jämställda är *den egentliga
människan*, som måste hålla den vanliga
människan under sträng uppsikt.

◇

Även om man av ovanstående förstår
att det här rör sig om en rikt differen-
tierad skala av existenser, vars värde på
olika sätt regleras av obevekliga lagar,
intar författaren en utjämnande attityd,
då han säger, så där i största allmänhet,
att "de svenska människorna är i allmän-
het samhällsnyttiga och bör sålunda till-
lätas". Hur man sedan än vrider och vän-
der på dessa figurer, har man en känsla
av att Birger Vikström träffar prick i det
mesta. Han har rest ett äreminne över den
svenska människan som säkerligen kom-
mer att stå sig.

S. H.

Birger Vikström, DEN SVENSKA
MÄNNISKAN, Bonniers, pris 12:50.

Kan åderförkalkning förebyggas?

AV ARNE TALLBERG

Äldre människor drabbas ofta av åderförkalkning — det är ett allmänt betraktelsesätt. Yngre personer är inte fritagna från kärlförändringar, påvisar författaren i denna artikel.

Sedan gammalt har man velat fastslå ett direkt samband mellan ålderdom och åderförkalkning, arterioskleros, och betraktat förändringarna i kärlväggen som en följd av eller ett led i organismens åldrande. Nu är det emellertid ett faktum, att dylika kärlförändringar även kan påvisas hos yngre personer, där man inte gärna kan antaga att de arteriosklerotiska kärlförändringarna skulle vara ett delfenomen av ett allmänt, förtidigt åldrande. Det händer då och då, att man vid röntgenundersökning eller genomlysning av bröstorganen hos yngre personer eller t. o. m. hos ungdomar i pubertetsåldern kan iakttaga kalkskällor inlagrade i stora kroppspulsåderns vägg, vilket brukar vara fallet vid åderförkalkning.

Man har därför börjat luta åt den uppfattningen att åderförkalkning inte behöver vara ett tecken på organismens åldrande utan kanske i stället en av de vägar varigenom organismen åldras. Detta skulle i så fall vara detsamma som att förändringar i kärlens väggar på lång sikt eller om de får verka under tillräckligt lång tid genom att framkalla "undernäring" inom celler och cellförband kan ge den bild som åldrande vävnader visar under mikroskopet.

Utgår man från detta att kärlförändringar av arteriosklerotisk art skulle vara det primära och inte sekundära följdfenomen till organismens åldrande, fram-

står tanken på möjligheterna att förebygga uppkomsten av åderförkalkning i betydligt gynnsammare dagar än den tidigare gjort.

Med den påtagliga tendens till stigande medellivslängd som gör sig gällande i praktiskt taget alla länder får detta problem — möjligheterna att förebygga uppkomsten av åderförkalkning eller åtminstone begränsa dess omfattning — en för varje dag allt större betydelse.

Åderförkalkning är en utomordentligt vanlig åkomma. Den förekommer hos praktiskt taget alla folk och har gamla anor eftersom man t. o. m. har kunnat konstatera åderförkalkning hos mångtusensåriga egyptiska mumier. Som jag redan antytt kan tecken på åderförkalkning visa sig redan hos rel. unga individer och tillståndet blir sedan allt rikare representerat ju högre upp i åldersgrupperna man kommer. En framstående patolog har sagt, att om man bara ger sig tid att leta riktigt noga, kan man sannolikt finna spår av åderförkalkning hos varje människa som passerat de 70.

*

Man vet att det måste finnas någon ärftlig, disponerande faktor med i uppkomstmekanismen, eftersom man kan konstatera att åderförkalkning visar sig redan tidigt och i stor omfattning inom vissa familjer och släkter, under det att den framträder påtagligt senare och mindre utbredd inom andra familjer.

Djurexperimentellt har man kunnat visa, att otillräcklig motion är åtminstone en bidragande orsak. Djur som på ett eller annat sätt har hindrats från att röra sig i normal omfattning har snabbare och i högre grad fått arteriosklerotiska kärlförändringar än kontroldjur med oinskränkt rörlighet.

Man har också kunnat övertyga sig om att kosten och kostvanorna spelar in i sammanhanget. Detta har inte minst visat sig i tider av avspärrning och livsmedelsransonering, då nedgången i frekvensen av de arteriosklerotiskt betingade sjukdomstillstånden — hjärnblödning, angina pectoris, blodpropp i hjärtat etc. — har visat en markant nedgång för att sedan åter stiga, när befolkningen i stort återgått till normala försörjningsförhållanden.

När det gäller den nutida forskningens inställning till åderförkalkningens problem kan man urskilja två mot varandra stående riktningar. Det ena lägret uppfattar åderförkalkningen som en *yttring* av det allmänna åldrandet, en detalj bland många andra i ett större skeende och betraktar därmed också de arteriosklerotiska förändringarna som degenerativa fenomen i största allmänhet. Enligt denna riktning

är åderförkalkningen att uppfatta som ett nära nog normalt led i det naturliga åldrandet. Vad som utlöser själva åldrandet och allt vad det för med sig, går man där- emot inte in på i detta sammanhang.

En annan riktning bland gerontologer- na, ålderdomsforskarna, ser saken i ett annorlunda och ur profylaktisk och pre- ventiv synpunkt ljusare perspektiv. Ta- lesmännen för denna åsikt betraktar, som jag nyss nämnde, de arteriosklerotiska förändringarna i vävnaderna som det *primära*. Vad vi ser som organismens åld- rande och därav framkallade degenerati- va förändringar inom celler och vävna- der, är enligt denna syn på problemet, ingenting annat än mycket tidiga arte- riosklerotiska förändringar i liten skala eller kanske rättare sagt i litet format, vilka störande ingriper i cellernas inre liv och individuella försörjning och där- igenom sätter den lavin, som så småning- om och först efter längre tid leder fram till de typiska åldersyttringarna, i rull- ning.

Eftersom arteriosklerosen i så fall skul- le representera själva kärnpunkten i ål- dersproblemet, skulle man åtminstone teoretiskt kunna uppskjuta åldrandet nä- ra nog efter behag, om man bara kände till den innersta orsaken till arteriosklero- sen och kunde eliminera eller neutralise- ra denna orsaksfaktor.

*

Särskilt livliga och optimistiska ton- gånger anslog en av de amerikanska fors- karna på området, Louis N. Katz, i en nyligen publicerad uppsats, i vilken han bl. a. skrev: "Vi måste börja acceptera som ett faktum, att det här är fråga om en *sjukdom* som är påverkbar och, där- om är vi övertygade, möjlig att före- bygga!"

En betydelsefull roll vid arterisklero- sens uppkomst och utveckling spelar av allt döma vissa fettliknande ämnen av vad kemisterna kallar sterintyp, främst då kolesterol. Detta ämne påträffas näm- ligen rätt rikligt inom de tidigaste, nätt och jämnt märkbara fläckformiga föränd- ringar i kärlväggen, vilka torde markera själva upptakten till den begynnande ar- teriosklerosen. Man har också kunnat konstatera att kolesterol i särskilt hög koncentration förekommer i blodet vid "blodpropp i hjärtat", hjärtinfarkt.

Mycket tyder på att detta chlosterol, som förekommer i blodserum, har sitt ur- sprung från de *mättade* fettsyrorerna i fö- dan, sådana de förekommer i sådana fö- doämnen som mjölk, smör och ost, i form av animaliskt chlosterol.

På sista tiden har man med särskild energi gripit sig an med kolesterolpro- blemet med utgångspunkt från de goda

resultat som man anser sig ha uppnått vid behandlingen av färska, akuta hjärt- infrakter genom att kombinera: 1) en kost fattig på chlosterol; 2) en från växt- riket hämtad chlosterol, sitosterol, som motverkar upptagandet av animaliskt chlosterol, samt 3) omättade fettsyror. De båda sistnämnda komponenterna sy- nas i betydande grad kunna förhindra att cholesterol upptages i blodserum och där- igenom skulle också en av förutsättning- arna för uppkomsten av arteriskleros va- ra eliminerad eller åtminstone reducerad.

Sammanställer man dessa uppgifter med en notis nyligen som meddelade, att ett dotterföretag till en stor svensk läkeme- delsindustri i Italien planerar byggandet av en större anläggning för tillverkning av ett matfetspreparat baserat på *omät- tade* fettsyror, kan man inte värja sig för intrycket att ett större slag mot arte- riosklerosen är under uppsegling med se- rumcholesterolet som närmaste angrepps- mål. Anledningen till att den svenska fa- briken för det nya kolesterolfria mat- fett skulle förläggas till Italien har upp- givits vara att man som råvaror vid den-

na tillverkning skulle använda fisk och ris, vilka varor ställer sig billiga i Italien och på vilka det finns obegränsad till- gång.

Man kan knappast få ett starkare in- tryck av hur skoningslöst och skarpt de vetenskapliga meningarna bryter sig mot varandra i fråga om arterisklerosproble- met än när man, ungefär samtidigt som man tar del av anticholesterolkuren mot hjärtinfarkt och de svensk-italienska pla- nerna på en världsomfattande produktion och distribution av omättat matfett, får läsa om att en känd schweizisk närings- fysiolog och professor i ett offentligt fö- redrag vid en utställning av lantbruks- produkter i Zürich dundrade mot den "ba- rocka uppfattningen att kolesterol och därmed också sådana födoämnen som smör, ost och mjölk kunde ha något över huvud taget att göra med uppkomsten och utbredningen av åderförkalkning!"

Den som lever får se, vilken av dessa uppfattningar som är den rätta. Det vik- tigaste är dock att det framkommit helt nya och friska synpunkter på arteriske- losproblemet.

Äter man bara grönsaker — vitaminer och äter vitaminer — då kla- rar man sig i alla väder. Så resonerar många människor, även då det gäller den fruktade åderförkalkningen.

I sin bok "På jakt efter vilda västern" redovisar Harry Kullman för en resa som han företagit i några typiska vilda västern-stater. Det är den riktiga vilda västern som han sökte efter på sin färd, vilda västern fri från de många böckernas och filmernas romantisering. Kullman stu-

derade en mängd otrückt källmaterial och sammanträffade med gamla människor som visste en del att berätta.

Bland det som fångade hans intresse i särskilt hög grad var de stora namnen i västerns historia — han ville veta hur och varför de blev

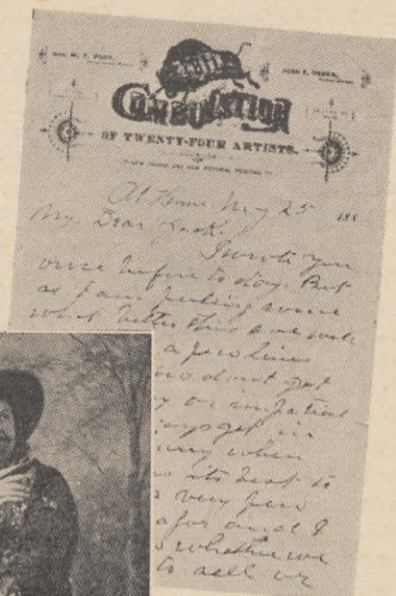

Sitting Bull
foto av
David F. Barry

Buffalo Bill skriver
brev till Texas Jack

"Fiender 1876, vän-
ner 1885", brukar det
stå på det här foto-
grafiet av Sitting Bull
och Buffalo Bill, ta-
get i Kanada.

NILS-ERIC BJÖRSSON:

Vilda Västerns konung

"I am old and tired" (Jag är gammal och trött) — brev från Buffalo Bill år 1916

berömda, om de var förtjänta av strålglasen eller om den enbart var belysning av smarta reklammän.

Naturligtvis får Buffalo Bill — västerns okrönte konung — största utrymmet. Kullman startade sin jakt efter vilda västern i västerns medelpunkt, staden Denver. Buffalo Bill dog där 1917 och de som minns honom, minns honom som en för-supen sjuttioåring som bjöds — men mera sällan bjöd, emedan han var skuldsatt över öronen — på drin-
kar på krogen. Folk som var sam-
tida med honom i staden hade inte
så värst höga tankar om honom.

Det är inte många fakta vi har om Buffalo Bills första tjuguar, fram till året efter inbördeskrigets slut 1866. Vi vet att i folkräkningen för 1850 var William F. Cody upptagen som fyra år gammal och son till Isaac och Mary Cody i Le Claire, Scott Country, Iowa; att W. F. Cody blev antagen som rekryt den

nittonde februari 1864 i skvadron H, sjunde kavalleriregementet i Kansas, och att han den sjätte mars 1866 gifte sig med Louisa.

*

Det finns som sagt inte många fakta om dessa år. Ändå var det just denna tid som lade grunden till Buffalo Bills stora berömmelse, som har så många märkliga saker att berätta om honom. Om det nu inte existerar så mycket historiska fakta så finns det i varje fall massor av böcker av Buffalo Bill under denna period. Ända fram till sekelskiftet vällde det fram böcker om hans upplevelser. Det var böcker som var skrivna eller angavs vara skrivna av Buffalo Bill själv. Det var böcker skrivna om honom av hans vänner och det var floder av gottköpplitteratur — det var den senare arten som byggde upp myten om Buffalo Bill. Det

är sannerligen inte lätt att hitta den verkliga Buffalo Bill bakom allt detta.

*

Till legendbildningen hör t. ex. historien om hur den åttaårige Bill tar några hästtjuvar på bar gärning. Då en av tjuvarna försöker dra sitt vapen skjuter Bill honom rakt genom hjärtat. En annan legend är berättelsen om hur Bill som elvaåring skjuter sin första indian. Däremot håller man för troligt att han för ett tag tjänstgjorde som ponnyexpressryttare. När den berömda ponnyexpressen startade 1860 var det ett dödsdömt transportföretag — telegrafförbindelsen mellan New York och San Francisco stod klar inte långt därefter. Det var riskabelt att vara poststryttare, livet stod varje gång på spel. Indianstammarna var irriterade av de vitas frammarscher i deras land, de såg med oro hur kommunikationsnätet utvecklade sig. Det kom till ständiga indianattacker. Om Buffalo Bill berättas att han som fjortonåring gjorde en postritt på femhundra kilometer på litet över tjugoen timmar. En annan gång jagades han av indianerna, pilarna ven kring öronen på honom. En del forskare håller som sagt för troligt att Bill upplevde en del under denna tid, medan andra ifrågasätter om han någonsin red för ponnyexpressen.

1866 gifte sig Buffalo Bill och nu blev det dags att förtjäna pengar. Han fick spejaruppdrag vid armén och blev anställd som buffelskytt av järnvägsbygget Kansas Pacific. Ralarna behövde kött till mat. Bill framstod snart som den främste buffelskytten, under halvtannat år sköt han fyratusentvåhundraåttio bufflar, enligt egen uppgift.

*

Buffalo Bill har beskyllts för att ha varit starkt bidragande orsak till bufflarnas utrotande. Det är emellertid fel, han har ingen delaktighet i detta. Han dödade för köttets skull och de bufflar som föll av den orsaken var mycket få i förhållande till dem som stupade när efterfrågan på buffelhudar uppstod. Då blev det rena masslakten.

Buffeljakten tog ett hastigt slut när indianerna gick på krigsstigen längs den centrala prärierutten och arbetet på järnvägen måste uppskjutas. Bill blev då spejare och han kom att delta i en del gerillaartade

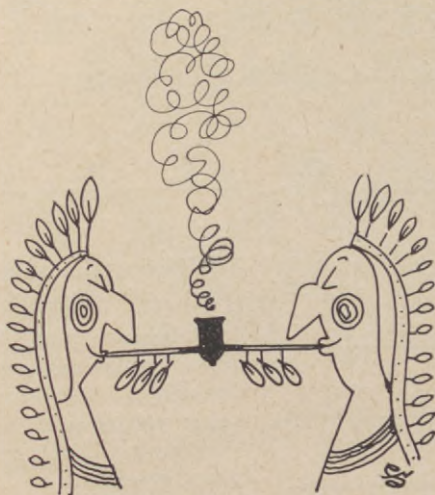
Den första skalpen — en hämndeakt — ur en av de otaliga tjugufemöresböckerna

strider mot stammar som cheyenner och comancher. Det slutade med indianernas nederlag 1869.

*

Den som upptäckte Buffalo Bill och lade grunden till hans ryktbarhet var en äventyrlig litteratör vid namn Ned Buntline. 1869 var han på jakt efter nya uppslag till sensationstörstande läsare i New York och sökte då upp en major Frank North på Fort Mc Pherson. Major

Sedan kom den tid
då man rökte fredspipa

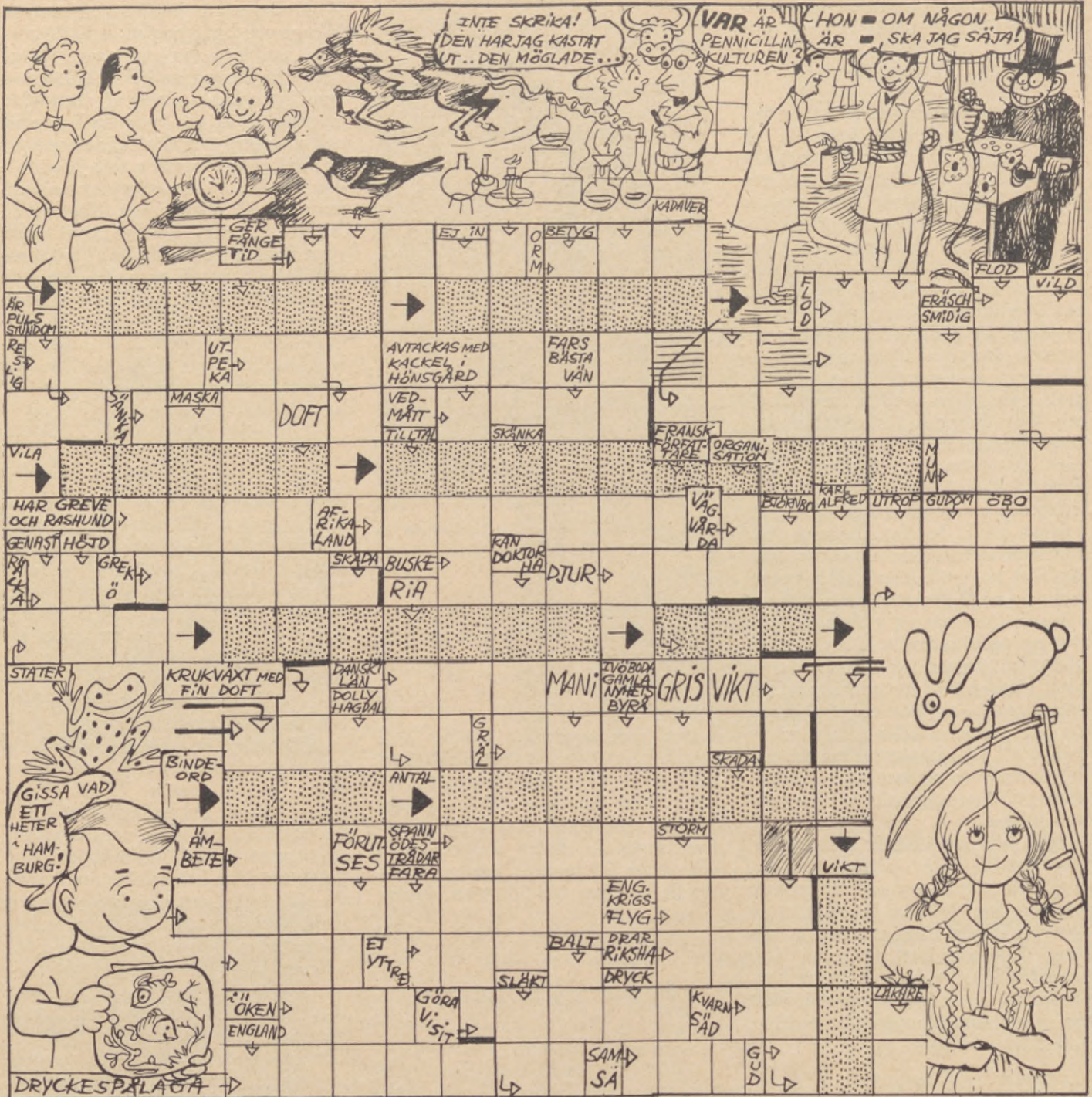
- FREDSPIPA -

North hade fått beröm som indiankämpe och hade nog stoff att lämna. Men majoren var inte pigg på saken utan hänvisade till Bill Cody — som låg och sov ruset av sig under en vagn. Bill var som vanligt glad och älskvärd och förfogade över en hel del goda historier som han delgav Buntline. Denne for så hem med material till böcker och följetonger. Buntline visste hur en spännande tjugofemöresbok skulle vara beskaffad för att slå an på knappt läskunniga människor och snart hade han skrivit en rad Buffalo-Bill-berättelser. Han skrev även för teatern och lyckades få Buffalo Bill och Texas Jack att spela med i en av hans västernpjäser.

*

Buffalo Bill som nu hade blivit den mest omskrivna av västerns hjältar gästspelade ett tag som jaktledare åt miljonärer och societetslejon. Därefter startade han och Texas Jack ett eget teaterföretag. Men det blev ingen vind i seglen förrän en man vid namn John M. Burke kom till Bills hjälp. Burke blev en suverän försäljningschef och public relationsman för Buffalo Bill och teaterföretaget turnerade över hela landet. 1883 lämnade Buffalo Bill scenen och nu inleddes storhetstiden genom hans "Wild West Show". Även nu hade Buffalo Bill en medhjälpare utan vars medverkan ingenting hade blivit gjort, Nate Salsbury. Han behövdes sannerligen för att hålla ordning på suputen Buffalo Bill. Ett av Salsburys gen drag var att liera sig med en skribent vid namn Prentiss Ingraham — samtidigt som Buffalo Bills "Wild West Show" spelade upp gav Ingraham ut rafflande Buffalo Bill-böcker på löpande band — över tvåhundra stycken — och lockade på så sätt den stora publiken till föreställningarna. Han turnerade i Europa och gav bl. a. föreställningar för drottning Victoria och kejsar Vilhelm. Salsbury var klippan i företaget. När han dog 1902 bar det också utför med Buffalo Bill.

Buffalo Bill ansåg på äldre dar att hans största insats låg i att han var en banbrytare för civilisationen i vilda västern. Det är någonting som den senaste forskningen inte riktigt vill hålla med om. Man ser honom huvudsakligen som en teater- och showman, som en representant för vilda västerna i städerna österut och i Europa.

Bildkräys nr 8

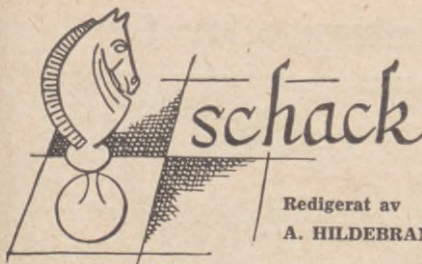
Vårt bildkräys rymmer som ni ser lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt igång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status' redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 nov. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkräys nr 8". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status' januarinummer.

Namn

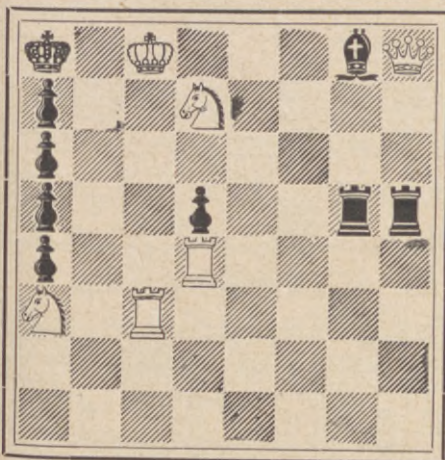
Adress

Postadress

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM
av Z. Pigits
"Schachmaty v SSSR" 1959

Matt i 5 drag

Femdragaren ovan kan med rätta kal-
las för ett vitsigt problem. Vilket fält
tror ni att vit skall sätta matt på? Vårt
tips är — ta det mest otroliga fältet och
då kommer lösningen av sig själv. De
fem dragen som leder till matt återfinns
på sidan 7.

ETT MINIATYRPARTI

Miniatyrpartier brukar man kalla par-
tier med högst 20 drag. Trots detta
korta förlopp brukar dylika snabbupp-
görelser ofta vara högdramatiska. Titta
blott på nedanstående kampmättade upp-
görelse från en turnering på Akademiska
Schackklubben i Uppsala våren 1959.
Partiet fick ett skönhetspris som vårsä-
songens vackraste!

Franskt

Vit: B. Bengtsson
Svart: K. J. Johansson

1. e2—e4 e7—e6
2. Dd1—e2 —

En mycket gammal fortsättning som
går ut på att störa svartspelaren i hans
planerade "franska" uppställning. Draget
förhindrar d7—d5, men är knappast äg-
nat att ge vit någon spelöppningsfördel.
Det sistnämnda uppvägs dock ofta av
det psykologiska överraskningsmomentet.
Textdraget har på sin tid gärna använts
av bl. a. stormästaren Gösta Stoltz.

2. — — Sb8—c6
3. Sg1—f3 b7—b6
4. d2—d4 d7—d5

Svarts sista drag är inget direkt fel-
drag, men har med sig den olägenheten
att den svarta damen alltför tidigt kastas
in i händelsernas virvel, där den utsätts
för angrepp som kan kosta värdefulla
tempo.

5. e4×d5 Dd8×d5
6. c2—c4 Dd5—d6?

Detta är ett klart positionellt fel! För
det första hindrar damens placering sin
kungslöparens utveckling och för det
andra stannar damen kvar i centrum där
den utsätts för nya angrepp som kostar
ytterligare tempo. Efter textdraget bör-
jar svarts svårigheter som slutligen för
till förlust. Nödvändigt var 6. —, Dd8
eller 6. —, Da5.

7. d4—d5 Sc6—e7

Att föredra var 7. —, Sb8, som inte
läser svarts pjäser på samma sätt.

8. Sb1—c3 Sg8—f6

Svarts ställning verkar solid, men
skenet bedrar!

9. Sc3—b5! Dd6—d8

På 9. —, Db4†. 10. Ld2, D×b2. 11. Lc3
vinner vit genom springargaffeln på c7
tornet a8 och på 9. —, Dc5. 10. Le3, Db4†.
11. Ld2, Dc5. 12. b4! förlorar svart damen.

10. Lc1—f4 —

Vits hot blir allt obehagligare och där-
för försöker svart underlätta sitt försvar
genom ett pjäsoffer.

10. — — Sf6×d5
11. 0—0—0! —

Ett elegant drag! Vit har ingen bråd-
ska med att vinna springaren. I stället
fångslar han Sd5 och åstadkommer på
så sätt ett nytt hot mot c7.

11. — — Lc8—d7
12. c4×d5 Ld7×b5

Draget för till snabb förlust, men kan
likväl inte betecknas som feldrag, ty den
svarta ställningen är redan så svår, att
det inte finns några tillräckliga försvar.
På 12. —, Tc8 vinner t. ex. 13. d×e6,
f×e6. 14. Se5.

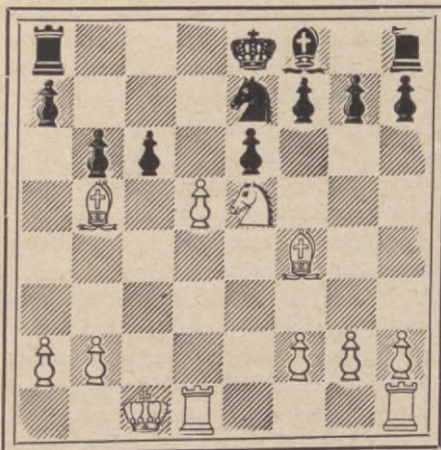
13. De2×b5† —

Genom att slå springaren på b5 har
svart undanröjt den hotande damförlus-
ten efter S×c7†, men kommer i stället
i ett nytt mattnät.

13. — — Dd8—d7
14. Sf3—e5! —

Det vita angreppet får ny förstärkning
och inte ens ett dambyte kan bryta ud-
den av de vita pjäsernas samfälliga matt-
angrepp.

14. — — Dd7×b5
15. Lf1×b5† c7—c6

16. d5—d6!! —

En lika stark som vacker avslutning!
På 16. —, c×b5 följer 17. d7† och 18.
S×f7 matt.

16. — — Se7—f5
17. Lb5×c6† Ke8—d8
18. Se5×f7† Kd8—c8
19. d6—d7 matt.

Har Ni vunnit?

Vid dragningen i DLR-lotteriet den 1
augusti utfällo de högsta vinsterna på
följande nummer:

Lott nr

- 146.655 Personbil Austin A 55
146.254 Sportbil Austin Healey Sprite
20.482 Personbil Austin A 35
42.402 Personbil Austin A 35
94.124 Personbil Austin A 35
6.562 TV med FM-radio
6.976 TV med FM-radio
84.474 TV med FM-radio
108.987 TV med FM-radio
130.965 TV med FM-radio
42.118 TV Aga med bord
47.039 TV Aga med bord
48.502 TV Aga med bord
80.929 TV Aga med bord
89.536 TV Aga med bord
90.229 TV Aga med bord
101.910 TV Aga med bord
105.215 TV Aga med bord
147.529 TV Aga med bord
174.444 TV Aga med bord
13.174 Monarped M 348 F
63.253 Monarped M 348 F
108.894 Monarped M 348 F
116.034 Monarped M 348 F
140.983 Monarped M 348 F
73.378 Elektrolux hushållsassistent
116.696 Elektrolux hushållsassistent
126.807 Elektrolux hushållsassistent
145.010 Elektrolux hushållsassistent
159.622 Elektrolux hushållsassistent
117.198 Ryamatta, handgjord
26.699 Bordsservis, Rörstrand
51.230 Bordsservis, Rörstrand

Fullständig dragningslista i pressbyråns
kiosker eller efter rek. fr. DLR-lotte-
riet, Box 4149, Stockholm 4.

FÖRTVIVLAT BRÄTKOM?
TA TAXI

DET VINNER NI PÅ!

Innerstan 22 00 00
Västerort 22 02 00
Söderort 22 03 00
Förutbeställning 22 04 00

RING TAXI

sam ökningstakt. Det kommer att ta minst 50 år att tillgodose behovet med denna takt. Detta är icke samhället värdigt.

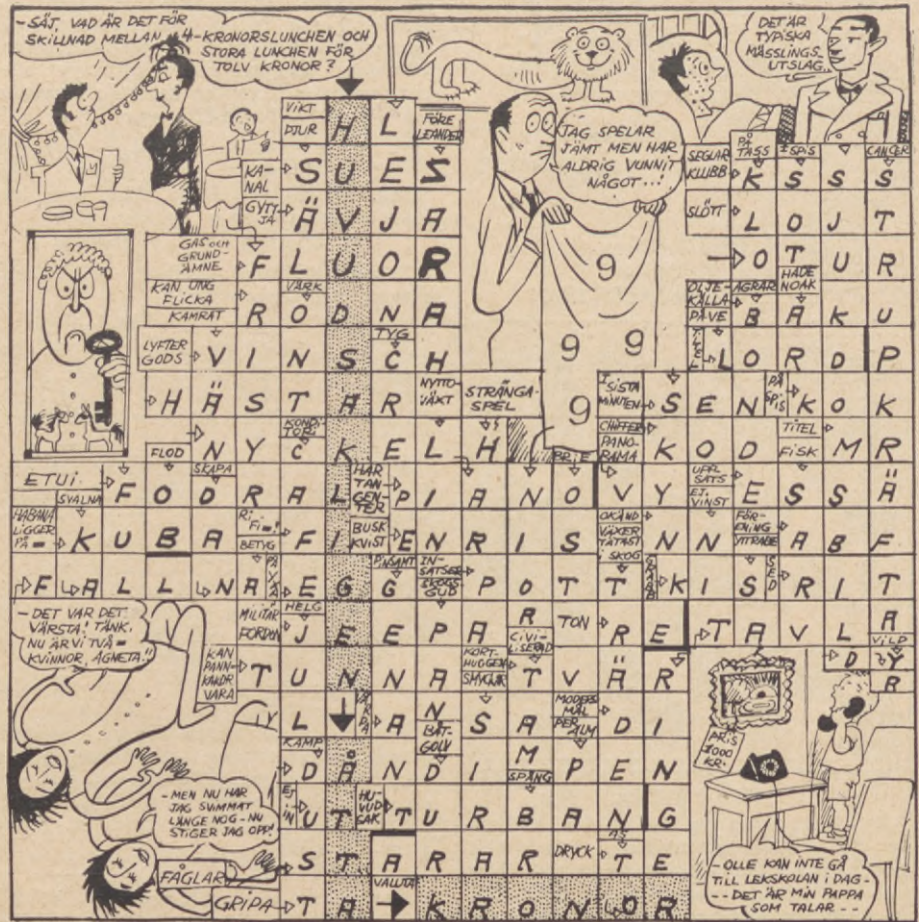
Ams syftar att så snabbt som möjligt få upp en kapacitet på 15.000 platser. Ams syftar till att det skall gå över vägen av statliga investeringsbidrag till landsting, kommuner och enskilda organisationer som vill inrätta verkstäder samt något ökade statsbidrag till driften. Enskilda arbetsgivare föreslås också inrätta tränings- och skyddade platser och för de merutgifter företagen härmed åsamkas föreslås visst statsbidrag utgå. Det kommer givetvis att medföra ökade kostnader för statsverket. Som en arbetslöshetens hjälpform är den emellertid billig jämfört med de flesta andra. Och som ett arbetslöshetspolitikens medel bör detta ses.

Slutligen ett par ord om en annan hjälpform för handikappade. Det gäller näringshjälpen, hjälp till självhjälp. Den har med framgång prövats flera år av pensionsstyrelsen och av många landsting i samarbete med arbetsvårdsorganisationen. Från och med innevarande budgetår har betydligt större möjligheter till näringshjälp — lån eller bidrag — erhållits genom att Ams av pensionsstyrelsens anslag åt partiellt arbetsföra och av arbetslöshetsmedel åt ensamställda kvinnor och medelålders och äldre arbetskraft har möjlighet att, då så erfordras, bevilja näringshjälp. Beloppet har maximerats till 5.000 kr per person. Handläggningen av näringshjälpärenden har decentraliserats till länsarbetsnämnderna. Arbetsmarknadsorganisationen är angelägen samråda med de partiellt arbetsföres egna organisationer i dessa frågor. Vi fäster stora förhoppningar även vid de ökade möjligheterna för denna vårdform.

Summerar vi arbetsvården i dag mot vad den var tidigare måste vi nog erkänna att stora resultat uppnåtts. Statens årliga kostnader uppgår till 5—6 miljoner, landstingens och kommunernas till lika mycket. Sedan krigets slut har de sistnämnda anslagit 33 miljoner till arbetsvården, staten minst lika mycket. Det är väl använda pengar. Men åtgärderna måste intensifieras. Och det kommer ovillkorligen att kosta mera pengar. Men utdelningen i form av produktiv arbetskraft kommer att ge mångfaldigt igen.

Man kan nog inte helt värja sig från intrycket av att arbetsvårdens utveckling de senaste åren stått stilla. Kanske har det tidigare gynnsamma arbetsmarknadsläget bidragit därtill. Det har gått lättare att utan särskilda arbetsvårdsåtgärder placera även handikappade på arbetsmarknaden. Men de sista årens ändrade

Lösning till Bildkruss nr 6

Så här ser lösningen till bildkruss nr 6 ut — om den är riktigt ifyllt förstås. Första pris: Bror Palm, Bryggaregatan 41 D, Teg, kr 25:—; andra pris, Manfred Olsson, Box 41, Hörnsjö, kr 10:—, och tredje pris, Gunvor Öhman, Box 100, Älgårås, kr 5:—.

arbetsmarknadsläge har på ett pregnant sätt kastat strålkastarljuset på behovet av ökade arbetsvårdsåtgärder. Vi måste därför nu ta nya kraftiga tag.

Jag tror inte problemet ligger i att hitta på nya originella metoder, även om vi givetvis med glädje anammar nya uppslag, inte minst från de partiellt arbetsföres egna organisationer. Det är inget fel på de nuvarande medlen och metoderna. De är ganska rikt differentierade, allra helst om vi mera målmedvetet än tidigare sätter in dem som en del i hela arbetsmarknadspolitiken och ej isolerar dem som en del för sig. Felet är att var och en av dem icke räcker till kvantitativt sett. Vi behöver mer och mer av var och en av de nuvarande resurserna. Jag har här i korthet försökt redogöra för vart vi i Ams syftar med vår arbetsvårdsverksamhet. Vi vill försöka nå detta mål och därmed även bidra till att infria löftet att full samsättning gäller alla medborgare.

Jeppssons Pälsvaruaffär

Möllevångsgatan 31 B, Malmö

Tel. 176 59

MALMÖ

STILFULLT

och

VÄLGJORT ARBETE

Humana priser

H Ö Ö R

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på
Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 25

M A L M Ö

**BERNH. PERSSON
GJUTERI**

MALMÖ Tel. 836 25

N O R R K Ö P I N G

AB BÄCKMANS VERKSTÄDER
Norrköping

Tillverkning och reparation av maskiner och delar. Järnkonstruktioner.

FIRMA MARTIN JANSSON
Godsgatan 11 Telefon 244 98
— N O R R K Ö P I N G —

Säljer: Byggnadsmaterial

Utför: Asfalt- och Isolationsarbeten, Massagolv m. m.

N Y K Ö P I N G

AB Nyge-Verken

Hemgårdsvägen 10

Tel. 173 45

SIEVERTS

TVÅLAUTOMATER

i hygienens tjänst

Sieverts tvålautomat användes i allt större utsträckning inom våra sjukhus, industrier och i offentliga tvättrum. Användbar både för flytande tvål och desinfektionsvätskor.

Sieverts tvålautomat har patentsökt tryckventil med liten kontaktyta som reducerar smittorisken till ett minimum.

AB MAX SIEVERT, SUNDBYBERG

Prästgårdsg. 9. Tel.: 28 25 30. P. O. B. 55

Filial: Norra Larmg. 11—13. Tel.: 13 15 20 Göteborg

ÅKESONS LÄDERVAROR

Specialite:

Exklusiva lädervaror

i höga skinnkvaliteter

NORRLANDSGATAN 13 - TELEFON 205967
STOCKHOLM

Hemmets trevnad ökas genom

VACKRA TAPETER

C. A. Kåbergs Tapetaffär

J. V. Modin AB.

Regeringsgatan 5, Stockholm
Telefoner: 11 15 37 - 11 15 38 - 11 15 50

...å jag

fick platsen,

förstås,

för

jag

har

läst

hos

BREVSKOLAN

för bildning

och utbildning

STOCKHOLM 15

FACIT

- lika bra för små
som stora händer

privat

FACIT Privat är robottestad för 18 års regelbunden skrivglädje. Den finns från 470:-. På Premieköp kostar den bara 25:- i månaden, även första inbetalningen.

ÅTVIDABERGS

Stockholm • Göteborg • Malmö

Försäljningskontor och serviceverkstäder på 120 platser. Återförsäljare över hela landet.

AB HOBBYMATERIAL

Vi tillverkar nu över 200 olika intressanta och stimulerande

HOBBYARBETEN

i halvfabrikat för dekorations-, present- och nyttoartiklar

Bland våra nyheter finner Ni bl. a.:

Läderserien med ett 20-tal vackra och användbara artiklar såsom väskor, damskärp i vårens modefärger, fotoramar, nyckelfodral m. m.

Plastöverdragen silkestråd för virkning av ex.-vis halsband, underlägg för glas och flaskor m. m.

Tråden är vacker, smidig och stark och kan levereras i 18 olika färger.

Rekvirera vår katalog som även innehåller en arbetsbeskrivning för varje artikel

PILGATAN 9, MALMÖ — tel. växel 73475
Utställning — Ö. Tullgatan 1

AB Cirkelförlaget

Tryckericentralen

Tel. 22 20 80 Göteborg Tel. 22 20 80

Det stora stumphuset

Bredenberg

GRUNDAD 1837

VÅRD PÅ KONVALESCENTHEM GER REKREATION • VILA

● **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**
Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster

● **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM,
UNDERSÅKER** (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11
Plats för 24 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
EDSBJÖRKE** (Värmlands län)
Telefon: Sunne 271 65
Plats för 30 gäster

● **FRITIDSGÄRDEN RAMNÅS, Postfack 42, TORUP**
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET ÅSEN, ÅSLJUNGA**
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster

● **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Södra Hoka 11
Plats för 22 gäster

● **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilo hem,
Kamregatan 3, MALMÖ C
Telefon Ejratel 14
Plats för 27 gäster

EFTERVÅRD = FÖREBYGGANDE VÅRD

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar

För allsidig heminredning

... Carneruds stora resurser som ger Er
 möjlighet att under ett tak finna det
 bästa från svenska och utländska möbelfabriker.
 Ni är alltid välkommen till Carnerud –
 med stora och små möbleringsbekymmer.

Specialavdelningar
 för
MÖBLER
MATTOR
TEXTILIER
SÄNGKLÄDER

ARMATURER

Carneruds

GÖTGATAN 21

STOCKHOLM